

Brez lastnega jezika, brez samosvoje slovenske literature bi nas že davno ne bilo. To misel smo že neštokrat slišali in prebrali (izraženo ravno s temi, mogoče z malo drugačnimi besedami). Kadar je narodu dobro, ne misli dosti na svoje velike prednike. Če jim postavi spomenik ali pripravi prireditev, nanosi rož k spominskim kamnom, je največ, kar napravi. V mislih pa se nehote ukvarja z mislimi na blagostanje in načrtuje, kako bi mu bilo še lažje. Tedaj tudi beseda, slovenska beseda, nima posebne vrednosti in teže.

Ne bi se spraševali, koliko in katere Prešernove spomenike in spominska obeležja kdo pozna. Že šolarji se seznanijo z njegovo rojstno hišo, s spomenikom v Kranju, kjer so pesniku tekla zadnja leta, in morda so videli tudi spomenik v Ljubljani. Najdragocenejši spomenik, se-

stavljen iz živih, bojujočih se in umirajočih ljudi pa je bila – in je – Prešernova brigada. Koliko je štela zavednih, domovini do smrti predanih ljudi, kadar je bila najštevilnejša, in koliko, kadar jo je sovražnik najbolj razredčil, zdajle ni bistveno. Dejstvo je, da so tedaj, ko so naš narod – in vse naše narode in narodnosti – hoteli izbrisati fašisti, ljudje začutili, kje je izvir moči.

Da oblast in z njo čast
ko pred spet naša bosta last!

To kitico Prešernove Zdravljice je avstrijska cenzura ob natisu črtala. Kardelj piše ob stoletnici Prešernove smrti, leta 1949: »Doseči je bilo torej treba oblast, svojo politično samostojnost, če smo hoteli postati politični činitelj in odpreti lastnemu gospodarskemu razvoju. Za razliko od meglenih panslavističnih iluzij kaže Prešeren

tu na konkreten politični cilj slovanskih narodov, ki je edini zares mogel zajamčiti Slovence normalen razvoj in napredek.«

Boris Kidrič pa piše (tudi 1949): »Prešeren je brez dvoma znanilec, v umetniškem pogledu pa tudi sotravec tega, kar so naše ljudske množice stoletje kasneje v krvavi jugoslovanski narodnoosvobodilni borbi, v revolucionarnem demokratičnem procesu, pod dejanskim vodstvom najnaprednejše družbene teorije spremenile v – resničnost.«

Žive naj vsi narodi,
ki hrepene dočakat dan,
da, koder sonce hodi,
prepir iz sveta bo pregnan...

V svoji podzavesti, če ne v zavesti, natanko čutimo, kam se opreti, kateri so tisti narodovi stebri, ki nam bodo zavarovali hrbet in podvojili moč – če bi bilo kdaj spet hudo. Dovolj je, da se spo-

mnimo imena naših partizanskih brigad.

Še nekaj misli in besed današnje mladine. Neka dijakinja piše: »Z vsebino svojih pesmi nas je Prešeren združil z vsemi, ki so kakor naš narod hrepeli po svobodi. Z umetniško obliko svojih pesmi pa nas je uvrstil kot enakovreden narod med druge, takrat že priznane kulturne narode. Zato svoboden slovenski narod ljubi svojega Prešerna.« Mlad umetnik pa pravi: »Razstave in predstave morajo biti ob slovenskem kulturnem prazniku. V tem vidim glavno izpolnitev obveze do našega narodnega bistva, ki ga predstavlja Prešeren.«

Četudi danes slovenska beseda nima vselej takšne vrednosti in teže, kot jo zasluzi, vendarle vsi vemo: Brez lastnega jezika, brez samosvoje slovenske literature bi nas že davno ne bilo.

Neža Maurer

8. februar – slovenski kulturni praznik. Poimenovali smo ga po našem največjem pesniku Francetu Prešernu, ki je v svojem času dvignil duhovno raven naše literature. Bilo je prav 8. februarja pred 132 leti, ko je za vedno obmirovalo pero velikega ustvarjalca kulture svojega naroda. Ostale so njegove stvaritve. Njegov borbeni duh za slovenski jezik, za umetnost in sploh za kulturno življenje Slovencev je dalje živel v njegovem ljudstvu, ki ga je nosilo in razvijalo vse do današnjih dni, tudi skozi vojno viharo narodnoosvobodilnega boja. Ne, sovražnik ni mogel zamegliti kulturne ustvarjalnosti borcev. Partizanske enote so nosile Prešernovo ime, ki je spodbujalo k nečemu novemu, izvirnemu.

Premagali smo smrt – živimo!

V letošnjem jubilejnem letu, ko se spominjamo začetkov vstaje naših narodov, je povsem razumljivo, da občani, predvsem pa borci in aktivisti-udeleženci NOB obudimo spomin na vse padle borce in žrtve fašističnega nasilja, ki so darovali svoja življenja za svobodo, ki je danes uživamo. Naša dolžnost je, da izkazujemo čast in spoštovanje vsem tistim, ki so v socialistični revoluciji dali najdragocenejše, svoje življenje za srečo in blagostanje poznejših rodov, predvsem mlade generacije.

Radi se spominjamo tistih najtežjih trenutkov, ki smo jih kdajkoli doživeli v svojem življenju. To je za vsakogar čas vojne, ko je šlo za lasten obstoj, za biti ali ne biti. Skozi vsa štiri leta strahotne in uničevalne druge svetovne vojne smo dan za dnem izgubljali svoje drage sorce, prijatelje, sosede in znanke, priče pa smo bili tudi izginotju in pogubljanju mnogih nam neznanih, a nedolžnih ljudi, ki jih je doletela usoda krvavih obračunov fašistov in domačih izdajalcev, ki so služili osovraženemu okupatorju. Ropali so in požigali, sramotili in poniževali in se okoriščali z vsem, do česar so prišli, oziroma kar jim je bilo dostopno.

Spominjam se, ko smo sredi aprila 1945 borci 43. udarne divizije kar 22-krat jurišali in naskakovali bunkerje na vrhu kote 924 nad Delnicami, ki so jih branili zagrizeni nemški oficirji. Padlo je veliko mladih življenj. Vrste borcev v brigadi so bile hitro razredčene. Že nam je bila obljubljena pomoč v neizhodni situaciji. Ko pa smo se še zadnjič pognali v boj, smo uspeli. V dobro organiziranem in utrjenem obrambnem rajonu (saj je šlo za dominantno in strateško pomembno koto), smo našli 184 mrtvih Nemcev, v roke pa nam je padlo 72 puškomitraljezov, štirje topovi, več minometov, okrog 250 pušk, mnogo streliva in opreme njihovih zalednih enot. Naslednjega dne, 17. aprila 1945, smo vzhitjeni ob podpori artilercev jurišali in naskakovali na še bolj utrjene položaje. Takrat sem bil kot komisar 1. bataljona G. Gortana ob peklenskem ognju ranjen v levo roko.

Vsi tisti, ki smo to doživljali, smo imeli občutek, da smo premagali tudi samo smrt. Ko smo v mislih seštevali doživljaja in rezultate štiriletnih narodnoosvobodilne vojne, sta se nam toliko bolj okrepili zavest in spoznanje, da žrtve le niso bile zaman. Prav zato ne smemo nikdar pozabiti milijonskih žrtev osvobodilnega boja vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti ter slavnih epopej Sutjeske, Kozare, Dražgoš, Pohorskega bataljona in pomene množičnih grobišč v Kragujevcu, Kraljevu, v Jasenovcu, Begunjah, v koncentracijskih taboriščih ter drugod. Njim v zaobljubo moramo nadaljevati z bojem in delom po Titovi – naši poti v boljši jutri.

RUDI MATKO
Trbovlje

Epilog neki zadevi

Odmev na Gorelo je bilo sovraštvo v TV-15 6. oktobra 1977

Malo nenavadno, kajne, po več kot treh letih. Običajno so odmevi na kakšen članek objavljeni kmalu, po nekaj tednih, najkasneje v nekaj mesecih. Tokrat so »objektivni« zadržki preprečevali, da bi številni odmevi na gornji članek zagledali beli dan.

Glavni razlog »javnega molka« okrog te zadeve je bilo mnenje nekaterih vplivnih ljudi, češ da je treba počakati na izid tožbe, ki sta jo proti piscu citiranega članka vložila prizadeta. No, ta razlog je sedaj odpadel. Tožbo sta, po teh letih, sama umaknili, ko sta spoznala, da jima svojega belogardizma ne bo uspelo oprati. Plačati morata vse sodnijske stroške, tudi toženčeve.

Medtem smo v Novi Gorici, kjer je živel Jože Rigler ml., zvedeli o njem še marsikaj. Prepričali smo se, da je njegova preteklost še bolj »bela«, kot je opisana v citiranem članku. Seveda so se našli tudi zagovorniki, ki so trdili nasprotno. Kljub temu je pritisk borcev dosegel njegovo izključitev iz ZK, razrešitev funkcij in odstranitev z vodilnega položaja. Vroče je bilo v tem času na marsikaterem

partiškem ali borčevskem sestanku. Da je končno zavrelo, je še sam prilil olja na ogenj z anonimnim pismom, ki si ga je sam pisal in podpisal revolucionarne borce Nove Gorice. (Za to smo zahtevali pregon, a pristojni niso v tem našli elementov kaznivnega dejanja. Plačal je le simbolično denarno kazen pri sodniku za prekrške.)

To njegovo zadnje, pravnika nevredno dejanje, je vseeno izbilo sadu dno. Od njega so se začeli odvracati celo prejšnji najbolj vneti zagovorniki. Končno je spoznal, da se njegova kariera v Novi Gorici bliža zatonu. Zato je pobral šila in kopita ter odšel v Ljubljano.

CVETKA MRAK
Nova Gorica

V premislek

Gorska reševalna služba je poslala na Republiški odbor ZZZB NOV Slovenije dopis glede spominskega pohoda na Stol. Objavljam mnenje gorske reševalne službe:

V mesecu februarju je predviden naslednji spominski pohod na Stol.

Vsako leto predstavlja masovnost in nedisciplin udeležencev velik problem in prinaša nesreče, žal, tudi smrtne.

Menimo, da namen pohoda in proslava ne bosta nič manj veličastna, če se bo vaša akcija odvijala na manj nevarni lokaciji.

Želimo, da naš predlog preučite!

Organizacijski odbor za izvedbo spominskega pohoda na Stol
Komisija GRS JESENICE

O Sv. Urhu malce drugače

V več dnevnih časopisih in drugod smo lahko prebrali, da je v spominskem kompleksu Sv. Urh vse urejeno, tako kot to predvidevajo sanacijski načrti. Kot poznavalec razmer v tem spominskem kompleksu pa trdim, da ni tako. So stvari, ki so jih urejali, a so nedokončane, zato tudi ves trud in sredstva še ne služijo svojem namenu, ker obrobne stvari kazijo vse tisto, kar je bilo narejenega. Te stvari so v glavnem: nedokončan gospodarski objekt, ki zaradi neupoštevanja sanitarnih pogojev še ni bil tehnično prevzet in tako tudi uporabnega dovoljenja še nima; fotografska dokumentacijska zbirka je bila že v letu 1978 odstranjena iz cerkvice zaradi sanacije notranjosti. Celo leto 1978 je bila zložena v nedokončanem gospodarskem objektu, ker je načrt predvideval obnovo razsvetljave. Toda notranja razsvetljava še sedaj ni urejena, ker so ob poskusu kopanja zidu za novo električno napeljavo odkrili znake fresk. Fotografsko dokumentacijsko zbirko so znošili spet nazaj ter odkrivali freske. Zelo drag oder, ki je bil že postavljen za obnovo notranjosti cerkvice, so podrl, ne da bi opravil svojo funkcijo. Ko so freske odkrili in jih konzervirali, so se lotili elektrifikacije, toda projekt nekemu ni bil všeč in tako je ostalo. Zdaj je v cerkvi provizorična razsvetljava. V naslednji sezoni bodo spet postavili oder, speljali električno napeljavo in notranjost opleskali. Toda muzej bo spet v letni sezoni zaprt. Takih nemogočih reči je še veliko. Naštevaje teh bi vzelo preveč prostora.

Krajevne organizacije ZB v KS Zavrč so se potrudile, da so našle dva oskrbnika, ki bi lahko skrbela za red v spominskem kompleksu. Javila sta se dva borca in za minimalni honorar opravljala skrbniško službo. Toda letos je zmanjkalo denarja in od avgusta naprej ne dobivata več »plače«. Eden je odpovedal, drugi pa vztraja v dobri veri, da bodo stvari uredili.

Za vodniško službo na Urhu me je sekretar občinskega odbora ZB NOV Moste-Polje, tovariš Tone Korošec nagovoril v oktobru 1978 kot najbolj možnega in primernega kandidata. Napisal sem vlogo. To so poslali Muzeju ljudske revolucije v Ljubljani. V začetku leta 1979 sem bil povabljen na razgovor k direktorju. Rekel je, da bodo pripravili pogodbo. Toda najin razgovor je tudi ostal muzejski predmet, ker iz tega ni bilo nič.

Prepričan sem bil, da iščejo pravi način, kako bi zadevo uredili. Letos spomladi pa sem zvedel, da me ne morejo plačati kot upokojenca in da bo to uredila občina Moste-Polje. Tja sem bil povabljen. Dejali so mi, da bodo s 1. majem 1980 sestavili pogodbo in da bom za svoje delo honorarno plačan. V vsem tem času pa sem na Urhu vodil skupine, žrtvoval sobote in nedelje in svoj vikend, da sem lahko ustregel skupinam obiskovalcev. Uvedel sem tudi evidenco in ugotovil, da je

bilo na Urhu od začetka leta 1980 pa do oktobra 22.000 obiskovalcev. Najmanj polovici teh ljudi sem govoril o zgodovini Urha. Toda tudi s pogodbo z občino ni bilo nič, pa tudi s plačilom ne. Poslal sem dva računa, vedno pa so mi rekli, da denar imajo, le plačati ne morejo. Tako sem polni dve leti odhajal na Urh v vsakem vremenu, zadovoljil obiskovalce, jim dajal svoj naslov in telefonsko številko, jih vabil naj še pridejo, toda danes se jim moram opravičevati. Žal je pri nas tako, da se s tistim, ki je voljan kaj storiti in žrtvovati, ravna tako kot se ne bi smelo.

Poseben primer je tudi kiosk. Od vsega začetka je bilo mišljeno in tudi rečeno, naj to prevzame Turistično društvo Zavrč. Toda od te zamisli ni ostalo nič. V ta namen sem poskrbel, da je bilo na Urhu na voljo dovolj sokov. Z oskrbnikom sva spraznila zanemareno klet v gospodarskem poslopju, jo prebelila in vanj pripeljala sokove, toda zdaj je tako, da moram te skokove sam ponujati povsod, če nočem društvu storiti materialno škodo. V tem oziru ni nihče ničesar storil. Obiskal sem številne spomenike po Jugoslaviji. Povsod imajo te stvari urejene, le pri nas na Urhu se tega ne da storiti. Zamislite si, ali je to objektivnega ali subjektivnega značaja?

ALOJZ KASTELIC
Cesta 13. julija 44
Ljubljana

Borcem 4. proletarske črnogorske brigade, živim v Sloveniji!

Zahvaljujoč prizadevanjem RO ZZZB NOV Slovenije, občinskim borčevskim organizacijam, sekcijam preživelih borcev ter družinam padlih in umrlih iz naše brigade, smo v petih letih uspeli skoraj popolnoma zbrati gradivo za Zbornik spominov in Spominsko knjigo 4. proletarske brigade, ki naj bi jih natisnili koncem leta 1981 in sredi 1982. leta. Z izdajo teh knjig bi na najboljši mogoči način doprinesli k proslavljanju naših jubilejev, 40-letnice revolucije in 40-letnice formiranja brigade.

Da bi čim bolj izpolnili naše naloge, ki pa niso samo naloge nas, borcev 4. brigade, temveč tudi naloge ZB štirih republik in ZB Jugoslavije, ki je podprla našo akcijo v vseh naših republikah in pokrajinah. To pa pomeni, da moramo v zadnji fazi našega dela vložiti še en skupni napor, da bi kvalitetno dokončali naše naloge in posredovali našim znanstvenim institucijam čim kompletnejše in verodostojno zgodovinsko gradivo 4. proletarske brigade, skozi katere vrste je prešlo veliko številno borcev iz Srbije, Hrvatske, Bosne in Hercegovine in Črne gore (iz Srbije 6-7.000, Hrvatske in BiH 2.000, iz Črne gore pa približno 4.000).

Zaradi tega prosimo, da bi občinske borčevske organizacije in sekcije 4. brigade, ki živijo in delajo na ozemlju vaše republike, napisale za Zbornik spominov 4. brigade več člankov o tem, kako so to brigado občutli in doživljali odborniki narodne oblasti, partijsko politični voditelji, ki so delali na terenu in prebivalci kraja, kjer je brigada živela, se izpolnjevale in se bojevala. Opozarjamo, da to ni zbornik spominov 4. brigade, temveč vseh krajev, regij in narodov, ki imajo z njo karkoli skupnega. Borci naj pišejo o partijsko-političnem delovanju, kulturno-zabavnem življenju, delu SKOJ in mladine, oskrbovanja, zdravstvenih prizadevanj pa borbenih dejstev, vključujoč lige padlih in umrlih tovarišev. Pošljejo naj tudi fotografije in druge dokumente iz vojne. Vse te priloge in članke naj nam pošljejo do 1. marca 1981, kar pa ne pomeni, da po tem datumu ne bomo sprejemali naknadnih podatkov in dopolnil s tem v zvezi. Knjige je treba pripraviti za tisk do julija letos.

Za Spominsko knjigo smo zbrali približno 7.000 anketnih lističev, računamo pa, da je šlo skozi brigado kakih 15.000 borcev. Želimo zbrati čimveč biografskih podatkov preživelih, padlih in umrlih borcev z osebnimi fotografijami (tistih borcev, ki nam jih doslej še niso poslali.) Dostavijo naj jih sekcijam brigade, kjer te obstajajo, oziroma Sekciji 4. proletarske brigade v Beogradu, Trg bratstva in enotnosti 9, najpozneje do 1. septembra 1981.

Občinske odbore ZZZB NOV prosimo, da angažirajo borce naše brigade pri zbiranju

anketnih listov in fotografij. Zahvaljujemo se za sodelovanje.

generalmajor
NEŠKO DULOVIĆ
predsednik odbora sekcije
4. proletarske črnogorske
brigade, Beograd

Spomini

Že vrsto let berem časopis TV-15. Na splošno mi je všeč. Najprej pregledam, kaj so zapisali borci NOB o svojih doživljajih, veseljih in tudi žalostnih; zadnjih je bilo več. Med novoletnimi čestitkami je tudi kakšna od soborke ali soborca; te so mi še najbolj prisrčne. Ob njih se spominjam, kako je bilo v času NOV, kjer sem bila tudi jaz borka – bolničarka. Bila sem v Gubčevi brigadi, partizanski bolnišnici v Rogu in kirurški ekipi. Misli se vračajo v tiste čase med ranjence. Veliko težkih trenutkov, osebnih tragedij in bojov je bilo, v katerih so padli najboljši, najpogumnejši borci in tovariši, mnogo je bilo ranjenih, katerim je bila pomoč bolničarjev v boju potrebna.

Od vseh dogodkov se največkrat spominjam enega, ker je bil preveč boleč, da bi ga pozabila. Obenem je dokazal hrabrost in potrpežljivost ranjencev.

Bilo je v zimi 1944-45 v Srednji vasi pri Starih žagah. Takrat sem bila v bolnišnici na Spodnjem Hrastniku v Rogu. Naš zdravnik dr. Drago Martelanc mi je rekel: »Mimi, obleci se, vzemi vse potrebno za previjanje ranjencev: okoli 20 jih je v dolini pri Starih žagah in jih je treba previti. Določena sva midva.« To je bilo malo nenavadno, saj nismo hodili iz bolnišnice na teren.

Ko sva prišla v Srednjo vas, sva vprašala, kje so ranjenci? Našla sva jih v skednju na slami. Vem samo to, da tega dne ne bom nikoli pozabila. Iz skednja se je širil močan zadah, tako da mi je bilo v začetku slabo, četudi sem bila navajena, saj sem previla nešteto ran, toda takšnega pa še ne. Vsi ranjenci so ležali negibljivo s težkimi ranami, med njimi so bili tudi z amputiranimi udi. Ti reveži že teden dni niso bili previti. Prišli so s Primorske na Notranjsko v Belo krajino na letališče za prevoz v Italijo.

Ko sva z zdravnikom začela previjati, sem ostrmela. Rane so bile vse gnojne, obveze premočene, pod obvezami pa uši in črvi. Za previjanje med potjo ni bilo časa, saj so potovali med neprestanim bojem. Ne da se opisati trpljenja teh borcev, ko sva jim odstranjevala obveze, toda vse so prenašali hrabro, molče s stisnjenimi zobmi, le redko je kateri zastokal. Ko sva vse previla in pripravila za nadaljnji transport so se oči hvaležno obračale za nama. Tudi kakšna beseda zahvale je prišla. Saj ni bilo potrebno! Mislim, da bi se midva morala zahvaliti njim, ker so vse težave prenašali tako junaško.

Verjetno se prav tako kot jaz spominjajo tudi oni tistega dne, saj ni mogoče, da bi ga kdo mogel pozabiti. Če bo kateri bral te vrste, naj ve, da so še živi tovariši, ki se spominjajo trpljenja in herojstva ranjencev NOB.

Vsem živim ranjencem, ki se me spominjajo, želim še veliko zdravih let, vse najlepše v novem letu in ob 40-letnici NOB.

Bolničarka MIMI

Velja se zamisliti

Odmev na Televizija in praznik republike, 50. številka TV-15

Pridružujem se mnenju tov. Adolfa Adamiča iz Trzina, objavljenem v TV-15 18. decembra 1980 pod naslovom Televizija in praznik republike.

Tudi mene je televizijski program razočaral. Upam, da je razumljivo zakaj. Sprašujem se, kdo je tisti, ki vodi programsko politiko pri naši ljubljanski TV, da za naš največji praznik, dan republike gledamo na predvečer zabavno oddajo 7+7 kot vsak petek in šele ob 23. uri zvečer partizanski film »Med strahom in dolžnostjo«, na sam praznik pa le film »Boško Buha«, ki smo ga sicer že videli, vendar je vreden, da ga človek večkrat vidi.

Še vprašanje, ki me zanima: Zakaj nekatere manjvredne filme gledamo in ponavljamo celo po dvakrat, medtem ko dobre filme iz naših bratskih TV oddaj, kot je bil to film »Veter in hrast« in še marsikateri podoben, ne ponavljamo.

Tega ne pišem zato, da bi prejela kakršenkoli odgovor, ker tega ne pričakujem, pač pa zato, da se merodajni nad tem vsaj malo zamislijo in tudi potrebno za stopnjo zaboljšanje programa, saj se lahko zgledujemo pri naših bratih iz ostalih republik Jugoslavije.

PAVLA LEBAN

Poljska še vedno v krčih krize

Povsem utemeljena se je pokazala sodba iz lanske jeseni, da sklenjeni sporazum med poljsko vlado in stavkajočimi delavci še daleč ne pomeni konca globoke krize na Poljskem, pač pa šele prvi korak k možnemu izhodu iz te krize. Vsi meseci po sklenitvi sporazuma so potekali v znamenju prizadevanj, da bi se stanje v deželi čimprej normaliziralo. Z odločbo vrhovnega sodišča priznana nova sindikalna organizacija Solidarnost in začetek delovanja novih sindikatov, sklepi šestega in sedmega plenuma poljskega partijskega vodstva o globoki prenovi celotnega političnega in gospodarskega življenja in vsi drugi ukrepi niso, kot je očitno, bili dovolj za doseg normalnega stanja v deželi.

Narobe, vse več je znamenj o tem, da se kriza še bolj pogloblja in da postaja celotno stanje v deželi čedalje bolj neobvladljivo. O tem so zgovoren dokaz ponavljajoče se stavke, ki prinašajo na dan vse nove in nove zahteve stavkajočih po posameznih delih dežele, dokaz temu je odločna zahteva novih sindikatov za skrajšan delovni teden, kar je privelo do zaostrenega boja med vlado in sindikati glede prostih sobot. K temu velja dodati še čedalje bolj razprostranjeno gibanje med kmečkimi množicami za ustanovitev podobnih sindikatov, kot so si jih izbojevali delavci tudi za kmetijske proizvajalce. Vse to kaotično stanje pa ima za posledico občutno nazadovanje gospodarske rasti, upadanje proizvod-

nje, kar že tako in tako težavno gospodarsko situacijo spravlja dejansko na rob katastrofe.

Vso nevarnost obstoječe napetosti, ki je napotila vlado h grožnji s posebnimi ukrepi, če se stanje ne popravi, odkriva nekaj bistvenih značilnosti sedanjega trenutka poljske krize. Prva značilnost je ta, da partiji in vladi nikakor ni uspelo količjak popraviti svojega položaja, ki ga je pokazalo silovito stavkovno gibanje, se pravi, ni se še prav nič omililo globoko nezaupanje delavskih množic v državno oblast in vodilno politično silo. Kaže, da so pustila razočaranja množic ob podobnih primerih nezadovoljstva vse od leta 1956 pa do lanskega leta tako globoke sledove, da jih ne bo moč zlepa zbrisati. Vrh tega sodijo delavci, da je vlada vse prepočasn pri uresničevanju obveznosti iz sporazuma s stavkajočimi. Druga značilnost, ki odkriva vso globino krize je v tem, da se vse občutneje kaže nemoč tako partije in vlade kakor tudi novih sindikatov, da bi s svojo avtoriteto obvladovali situacijo. Kot je v delovanju partije zaznati navzočnost dogmatičnih sil, prav tako se novi sindikati vse občutneje cepijo na dve krili, zmerno, ki se zavzema za dogovore z vlado, in radikalno, ki celo v nasprotju s sindikalnim vodstvom neti vse nove in nove stavke z vse novimi in novimi zahtevami. To pa seveda daje obstoječim razmeram na Poljskem vse bolj poudarjeno podobo anarhičnosti, kar je seveda zelo ugo-

dno ozračje za krepitev in delovanje tudi takih sil, katerim socialistična smer Poljske ni v interesu.

Tako stanje pa seveda pogojuje zunanjim silam, da z vse pogostejšim opozarjanjem na negativni razvoj razmer na Poljskem izvajajo vse ostrejši pritiski na poljsko vodstvo. Kolikor bolj pa poljske notranje razmere postajajo predmet vpletanja od zunaj in se vključujejo tudi v razna medblokovska obtoževanja, toliko bolj je s tem otežkočeno tudi prizadevanje za normalizacijo stanja na Poljskem.

Prav zato bi kazalo zaradi nevarnega večanja notranjih napetosti v deželi toliko bolj poudarjati nujnost tiste edine poti, ki se je tudi do zdaj pokazala kot edina možna in učinkovita, to je pot sporazumevanja, pot dialoga med obstoječimi centri politične moči, se pravi, med vlado in partijo na eni ter neodvisnimi samoupravnimi sindikati na drugi strani. V vseh dosedanjih kritičnih točkah v razvoju poljske krize se je ta metoda potrdila kot edina ustrezna. Poljska partija stoji pred zelo odgovorno nalogo, da v dejanjih dokaže in izpriča, kako so njeni interesi skladni z interesi poljskega delavskega razreda, ki je partiji lanske leto izrekel nezaupnico zaradi njene poprejšnje politike, ki je utrjevala sistem, v katerem je delavski človek sebe videl zgolj kot mezdne delavca, državo pa kot delodajalca.

Drago Košmrlj

Ponekod mislijo tudi na surovine

Odkar govorimo o gospodarski stabilizaciji, govorimo o energiji, hrani in surovinah. Poudarjamo, kako nujno je, da poskrbimo za preusmeritev našega gospodarstva, saj s sedanjimi proizvodnimi programi nikakor ni mogoče iz zagat. Seveda se zavoljo tega postavlja vprašanje, ali smo še vedno samo pri besedah, ali pa razmišljamo tudi že o konkretnih ukrepih, s katerimi bi spremenili sedanje neugodne razmere.

Poglejmo, kaj se dogaja v pohištveni industriji. V gospodarski zbornici so ugotovili, da je v naši državi ta čas že blizu štiristo pohištvenih tovarn in da še vedno rastejo kot gobe po dežju. Trdijo, da imajo v predalih občinskih skupščin še vedno vrsto elaboratov, ki bi jih želeli uresničiti še v tem srednjeročnem obdobju. Po drugi strani pa se očitno nihče ne vpraša, kje bodo vse te tovarne dobile surovine, saj jih že sedaj zelo primanjkuje. Dejstvo je tudi, da večina njih dela le v eni izmeni in so torej možnosti povečanja proizvodnje v že obstoječih obratih izredno velike. Domači trg novih tovarn očitno ne potrebuje, pa čeprav v tem trenutku nekaterih izdelkov na trgu ni dovolj. Kakšne so možnosti prodaje na tuje, pa marsikje ne razmišljajo kaj prida, saj celotna pohištvena industrija v državi proda na tujih trgih le okrog 15 odstotkov svojih izdelkov.

Rešitve je torej treba iskati drugje in tega se vse bolj zavedajo tudi slovenski celulozarji. Denar je treba nalagati v urejanje nasadov iglavcev in listavcev, ki nam jih še kako primanjkuje. Slovenska celuloza in papirna industrija je lani lahko kupila doma samo okrog polovice potrebnega lesa. Vse drugo so morali uvoziti, ker pri nas pač nihče ni veliko mislil, da gozdov ni mogoče samo ropati, ampak je treba vanje tudi investirati.

Sedaj so se dogovorili, da bodo začeli na opuščeni kmetijskih površinah urejati plantažne nasade iglavcev in listavcev. Uredili naj bi jih na okrog 50 tisoč hektarih, čeprav je take zemlje po podatkih, s katerimi razpolagajo slovenski gozdarji, kar 238 tisoč hektarov. Toda tudi to je bolj kot nič. Z enega hektarja bodo dobili 240 do 300 kubičnih metrov lesa, prvih sto pa naj bi uredili že v letošnjem letu.

Seveda bo z rezultati treba še počakati. Prvi les s plantažnih nasadov topolov bodo dobili po osmih do desetih, z intenzivnih nasadov iglavcev pa po dvajsetih do petindvajsetih letih. Toda primer le kaže, da se v tej industriji zavedajo, da na uvoz ni mogoče kar naprej računati in da je za surovine treba poskrbeti predvsem doma. Zlasti za tiste, za katere imamo vse pogoje.

Slovenska celulozna in papirna industrija bo za urejanje plantažnih nasadov v prihodnjih letih po vsej verjetnosti namenila pet odstotkov sredstev, ki jih bo imela na voljo za nove naložbe. Nič ne bi bilo narobe, če bi vsaj tolikšen del sredstev namenili tudi drugi, ne samo na tem, ampak tudi na preostalih področjih. Jugoslovanski gumarjem, denimo, tudi ne preostane nič drugega. Avtomobilskih gum ta čas na domačem trgu močno primanjkuje, pa ne zaradi tega, ker jih v tovarnah ne bi izdelovali, ampak ker so jih prisiljeni izvažati. Za ustvarjene devize morajo nakupovati na tujem sintetični kavčuk in druge surovine, za katere doma doslej niso poskrbeli.

V kranjski Savi potrebujejo za izdelovanje gum polovico naravnega in polovico sintetičnega kavčuka in obojega morajo uvažati. To jih velja 50 milijonov dolarjev. Nič bolje se ne godi drugim izdelovalcem avtomobilskih plaščev. Vprašanje seveda je, ali res ni mogoče teh surovin izdelovati v

naši državi in ali je prav, da smo toliko odvisni od uvoza. Gumarji so, kot kaže, na to vprašanje zdaj odgovorili. Kranjska Sava je že vložila denar v tovarno regeneratov v Rumi, v Viskozo iz Loznice in v zidavo tovarne sintetičnega kavčuka v Zrenjaninu. V teh tovarnah si bodo zagotovili velik del potrebnih surovin. Problem je sedaj samo v tem, ker so se tega spomnili dokaj pozno, saj bodo nove tovarne začele z izdelavo manjkajočih surovin šele proti koncu tega srednjeročnega obdobja. In kaj dotlej?

Kranjska Sava se je odločila za nekolikanj nenavadno poslovno potezo. Kar precej denarja je vložila v gradnjo novega hotela v Rogaški Slatini in si na ta način zagotovila nekaj dodatnih deviz, s katerimi bo lahko uvozila surovine za proizvodnjo. Tako bo svoj problem reševala vse dotlej, dokler ne bo stekla proizvodnja v Zrenjaninu in drugod.

Na preusmerjanje proizvodnih programov pa bi morali misliti tudi v gradbeništvu. Menijo, da bo gradbenih del v teh letih za okrog 20 do 30 odstotkov manj, kot jih je bilo v prejšnjem srednjeročnem obdobju in da se utegnejo gradbena podjetja znajti v dokaj neugodnem položaju, če bodo še vnaprej vztrajali pri sedanjí organiziranosti, proizvodni usmeritvi itn.

Nekaj podobnega je ta čas mogoče reči še za avtomobilsko industrijo, za kmetijstvo in nekatere druge gospodarske veje. Res je, da so marsikje že prešli od besed k dejanjem, da smo priča tudi že prvim konkretnim dogovorom, vendar pa je teh primerov še premalo, da bi lahko bili že zadovoljni. Na dlani je, da bomo morali biti pri spreminjanju razmer v našem gospodarstvu v prihodnje še odločnejši.

Darko Marin

S četrte seje republiškega komiteja za borce in vojaške invalide Programi dela

Minula seja republiškega komiteja za vprašanja borcev in vojaških invalidov je potekla v znamenju informacij in predlogov. Tako je v informaciji o obsegu sredstev občin za priznavalnine borcem za leto 1981 zapisano:

»Pri ugotavljanju obsega sredstev za splošno porabo v občinah, ki jim pripadajo dopolnilna sredstva, določi republiški komitej za borce in vojaške invalide merila za občinske priznavalnine borcem po družbenem dogovoru. Konkretni predlog teh meril oziroma razdelilnik potrebnih sredstev za občinske priznavalnine za leto 1981 bo stro-

kovna služba republiškega komiteja lahko pripravila, ko bodo znani vsi pokazatelji in potrebni podatki, predvsem pa sprejeti zaključni računi proračunov občinskih skupščin za leto 1981. Tedaj bodo na razpolago tudi podatki o porabljenih finančnih sredstvih za občinske priznavalnine v preteklem letu, kar pomeni eno izmed osnov za vsako naslednje proračunsko leto.«

V celoti je v tem letu predvideno dvaindvajsetodstotno povišanje teh sredstev, kar naj bi pomenilo 339.893.258 din. V lanskem letu se je glede na leto 1979 povečalo število rednih priznavalnin

za 663 upravičencev, medtem ko se je število občasnih priznavalnin znižalo na približno polovico. Podatki tudi kažejo, da upadajo tudi druge oblike pomoči borcem. Strokovne službe komiteja za borce in vojaške invalide, ki spremljajo podatke po občinah, menijo, da tudi za letošnje leto ni pričakovati povečanja števila upravičencev do občinske priznavalnine, kar je še en pokazatelj več k ugotavljanju, da je bil družbeni dogovor na tem področju ne le dosežen, ampak se tudi dokaj dosledno uveljavlja.

Člani republiškega komiteja za borce in vojaške

invalide so poleg že omenjenega na svoji zadnji seji obravnavali še predlog programa dela tega organa v tekočem letu, predlog sklepa o določitvi vrste motornega vozila, katerega prodajna cena je osnova za regres pri nakupu motornega vozila na jugoslovanskem trgu za leto 1981 (o tem še niso dokončno sklepali!) ter informacijo - pregled upokojenih borcev NOV po občinah v SR Sloveniji z informacijo o gmotnem položaju borcev NOV, ki prejemajo pokojnino na podlagi 80. člena zakona o pokojninskem zavarovanju iz leta 1957.

B. Ž. J.

S seje predsedstva RO ZZB NOV Slovenije

V informaciji, ki obravnava vlogo obrambnovzgojnega tiska in informacijskih sredstev v obrambnem in smozaščitnem usposabljanju delovnih ljudi in občanov, je med drugim zapisano, da obstaja med Našo obrambo, TV-15 in Obrambo in zaščitno smotrna delitev dela ter medsebojno sodelovanje, hkrati pa tudi vsa ta glasila z razumevanjem in pomočjo podpirajo njihovi izdajatelji.

Potem ko so poslušali krajšo razlago informacije o obrambnovzgojnem tisku, so člani predsedstva RO ZZB NOV v razpravi opozorili na še nekatera vprašanja. Tako so menili, da bi morala biti v skrbi za bolj kakovosten obrambnovzgojni tisk močnejše udeležena tudi mladina ter da bi morala biti nosilca vrste nalog s tega področja SZDL in Zveza sindikatov Slovenije. Pri slednjih dveh naj bi se zbirale in stekale tudi ideje ter pobude za nove pristope in sveže teme s področja obrambe in zaščite. Veliko je namreč vprašanj, o katerih pišemo premalo, pa so, če ne neposredno, vsaj posredno, tudi vprašanja družbene samozaščite. Tako so borci našli le nekatera od teh področij: varovanje družbene imovine, organizacija pomoči ostarelim občanom v krajevnih skupnostih, razkrivanje vseh vrst zlorab in iskrivljanja našega samoupravljanja ter še cela vrsta podobnih tem.

Borci so se v razpravi brez izjeme strinjali, da je treba obrambnovzgojnemu tisku posvečati vso pozornost, hkrati pa so tudi menili, da bosta največji delež bremena za uveljavljanje in širjenje tega tiska morali še vedno nositi organizaciji ZZB NOV in ZRVS.

Člani predsedstva RO ZZB NOV in gostje na minuli seji so o vprašanjih tiska, namenjenega obrambi in vzgoji delovnih ljudi in občanov, poudarjali, da le ta že vrsto let uspešno opravlja naloge s svojega področja, da pa še vedno sloni pretežno na plečih ene generacije, čeprav je res, da se tudi novinarske in uredniške vrste pri obrambnovzgojnem tisku pomlajujejo.

V točki dnevnega reda o vsebinski zasnovi revije Borec je predsedstvo izrazilo pohvalo dosedanji naravnosti te revije, hkrati pa opozorilo tudi na možnosti nekaterih izboljšav, ki bodo prispevale k živahnemu vključevanju te revije v krog ostale sorodne poljudnoznanstvene periodike. Za odgovorno urednico revije Borec so imenovali Mileno Štrajnarjevo.

Predsedstvo RO ZZB NOV Slovenije je na tokrovi seji sprejelo še akt o ustanovitvi Partizanske knjige v Ljubljani, obravnavalo predosnutek (teze) o novem sistemu pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter informacijo o mednarodnem letu invalidov.

B. Ž. J.

Predstavitev knjige »Zdravstveno stanje borcev«

Potrjena predvidevanja

Pred dnevi so v skupščini SR Srbije širši javnosti predstavili študijo »Zdravstveno stanje in varstvo borcev NOV v Jugoslaviji«. O tej pomembni publikaciji je spregovoril narodni heroj, akademik dr. Gojko Nikoliš.

Študijo je, kot smo že poročali, pripravil zavod za kronična obolenja in gerontologijo v Beogradu na osnovi dognanj, do katerih so prišli strokovnjaki s sistematskimi pregledi nad 12.500 borcev in vojaških invalidov v 23 mestih vseh naših republik in pokrajin.

Dognanja potrjujejo nekatera prejšnja prizadevanja, da med boleznimi, ki najbolj tarejo udeležence NOV, najpogostejše srečujemo posamična kronično-degenerativna obolenja; zlasti mišično-kostnega si-

stema ter veznega tkiva. Nato pa sledijo: bronhitis, povišan krvni pritisk, bolezni urogenitalnega sistema ter nevrolška in druga obolenja. Vojaški invalidi bolevarjo pogostejše kot ostali borci, medtem ko s staranjem rase nevarnost obolevanja še znatno bolj.

Dognanja iz te študije opozarjajo na potrebo še bolj načrtnega in organiziranega urejanja zdravstvene zaščite borcev NOV v okviru splošnega sistema varstva pri nas, to pa pomeni v zdravstvenih domovih in v okviru dejavnosti občinskih samoupravnih zdravstvenih skupnosti. Hkrati morajo tudi borci aktivneje sodelovati pri organizaciji tega sistema, pri načrtovanju zdravstvenega varstva prek svojih delegatov in drugih samoupravnih struktur.

S šestnajste seje predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije

Aktivnost borcev v tem letu

Na minuli seji predsedstva ZZB NOV Jugoslavije v Beogradu, ki jo je vodil njen predsednik Kosta Nadj, so borci spregovorili o nekaterih nalogah borčevske organizacije v tem letu ter obravnavali tudi načrt družbenega plana Jugoslavije za obdobje 1981-1985.

Kar zadeva družbeni plan Jugoslavije, je okvirno razlago besedila podal Šukrija Uzunović, medtem ko je bila razprava o tem načrtu bolj načelna in se ni spuščala v podrobnosti. Menili pa so, da so sicer cilji družbenega razvoja pravilno zastavljeni, medtem ko je v gradivu presplošno in preohlapno zapisano, kako jih bomo dosegli.

Generalni sekretar jugoslovanske borčevske organizacije Tone Turner je ob točki dnevnega

reda, v kateri so obravnavali ustavne spremembe, poudaril cilje, ki jih želimo s spremembami oziroma dopolnitvami doseči. V razpravi so člani predsedstva zveznega odbora ZZB NOV soglašali s predloženimi spremembami in hkrati poudarili, da je bila javna razprava o teh vprašanjih zares široko razvejana, da je bila tudi kakovostna, ter da to potrjuje dejstvo, da so delovni ljudje razumeli in dojeli bistvo Titove pobude o kolektivnem vodenju in odgovornosti.

O načrtovanju nadaljnje borčevske mednarodne aktivnosti je tekla beseda v tretji točki dnevnega reda. Komisija, ki je pri zveznem odboru zadolžena za delo na tem področju, je pripravila delovni načrt in delno analizo dosedanjega delo-

vanja na tem področju, poleg tega pa tudi ugotavlja, kje v svetu se naša borčevska organizacija s sorodnimi organizacijami še premalo povezuje. Razprava je pokazala, da bo delo na mednarodnem področju borčevskega povezovanja v bodoče treba načrtovati še bolj povezano z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami ter bolj izkoristiti družbenopolitične vezi, ki jih imamo s posameznimi deželami že na drugih področjih. Zlasti med neuvrščeni deželami bo treba storiti več za povezanost borčevskih organizacij, pri tem pa so v razpravi poudarjali potrebo po racionalnih programih tega dela, ki morajo biti načrtovani v okvirih skupne fronte Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije.

Na seji so se dogovorili tudi glede postopka za evidentiranje kandidata za predsednika zveznega odbora ZZB NOV in pričakovati je, da bodo že na prihodnji seji določili kandidata za novega predsednika.

Med vprašanji, ki so jih še obravnavali, so tudi letošnje plakete Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije (ob letošnjih jubilejih bodo podelili nekoliko več teh priznanj posameznikom in organizacijam), načrt spremembe in dopolnitev zakona o financiranju federacije (informacija), sprejeli pa so tudi predlog predračuna prihodkov in stroškov za redno dejavnost zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije za leto 1981.

B. Ž. J.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Murska Sobota: AKTIVNOST BORCEV JE PREMAJHNA

Minuli petek je bila v Murski Soboti letna programska skupščina krajevne organizacije ZZB NOV Murska Sobota, ki se je udeležilo preko 200 članov. Restavracijski prostor je bil skoraj premajhen, a za razpravo je bilo vzdušje kar pravišnje, kajti vsi zainteresirani v razpravi niso sodelovali. Bo pa zato še veliko možnosti vse leto, ko bo potrebna precejšnja aktivnost borcev in borčevske organizacije v osnovnih celicah delovanja in vsakdanjega življenja, v krajevnih skupnostih in organizacijah združenega dela.

Vodstvo krajevne organizacije ZZB NOV v Murski Soboti je zelo aktivno, toda ne zmore več vseh nalog. V mestu Murska Sobota je bilo namreč na referendumu izglasovano, da se ustanovi šest krajevnih skupnosti, a borci bi se temu primerno morali tudi organizirati v krajevnih organizacijah. Poleg samega mesta pa ta organizacija združuje še članstvo iz bližnje in širše okolice Murske Sobotice in sicer kar iz devetnajstih krajevnih skupnosti in zato ta oblika organiziranja ni ustreza več. Premajhna je povezanost borcev z zvezo socialistične mladine na področju negovanja revolucionarnih tradicij, kajti marsikdaj nekatere akcije organizira mladež kar sama, brez prisotnosti borcev, pa čeprav bi bila njihova udeležba še kako potrebna. Vse premalo so borci prisotni tudi na področju podružbljanja ljudske obrambe in družbene samozaščite, in to jim deloma tudi preprečuje sedanja organiziranost.

O organiziranosti v prihodnje bo tekla razprava še vse leto in 489 članov se bo lahko oglašilo s svojimi predlogi pred končno odločitvijo o novih organizacijah ZB v samem mestu in občini Murska Sobota. Medtem pa bodo nadaljevali z delom, ki članstvo priteguje in povezuje. Zlasti so to izleti v kraje slavnih bitk revolucije jugoslovanskih narodov in narodnosti (kot na primer 9. maja letos v Poljane pri Dravogradu, kjer so bile leta 1945 zadnje bitke s sovražnikom v drugi svetovni vojni in to na naših tleh). V sodelovanju s skupnostjo za zdravstveno in socialno varstvo bodo kar se da uspešno reševali vprašanja zdravstvenega in socialnega varstva članov krajevne organizacije ZZB NOV Murska Sobota.

Filip Matko

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Ocenili so svoje delo

V preteklem tednu so v Novi Gorici na seji sekretariata predsedstva občinske konference ZRVS obravnavali poročilo o delu občinske konference v letu 1980, gradivo o kadrovskih vprašanjih v ZRVS, priprave za izvedbo predavanj letošnjega programa strokovne vzgoje rezervnih vojaških starešin, osnutek statuta republiške konference ZRVS in o navedenem rezervnih vojaških starešin.

Iz poročila organov občinske konference, ki ga je podal sekretar Stanko Pahor, izhaja, da so ga rezervni vojaški starešine občine Nova Gorica v preteklem letu posvetili predvsem izpopolnjevanju znanja svojih članov, šolske mladine in mladih v akciji Kras 80 ter družbenopolitični aktivnosti rezervnih vojaških starešin.

V organizacijo je v novogoriški občini vključenih 2.471 rezervnih vojaških starešin, ki so organizirani v 26 krajevnih organizacij, 15 aktivov RVS v krajevnih skupnostih, 8 aktivov v organizacijah združenega dela in 16 aktivov ZRVS na osnovnih in srednjih šolah. Pri 21 krajevnih organizacijah in občinski konferenci delujejo aktivni ZK.

Krajevne organizacije so skupaj z občinskim predstvom ZRVS izpolnile zahteven in obsežen program, ki je obsegel predavanja in seminarje o organizaciji in izvajanju napadov z vodom, četo in bataljonom, reševanje taktičnih nalog s to tematiko, in sicer na terenu, ter orientacijsko taktične vaje, na katerih je sodelovalo 96,2 odstotka rezervnih vojaških starešin v občini.

Lani je bilo v občini več kot 30 orientacijsko-taktičnih vaj, na katerih je poleg rezervnih vojaških starešin sodelovalo nekaj več kot deset tisoč tekmovalcev iz pionirskih in mladinskih vrst. Krajevna in občinska organizacija ZRVS so prav tako pripravile 130 predavanj in seminarjev, na katerih je sodelovalo več kot 89,6 odstotkov rezervnih vojaških starešin.

Med največje uspehe ZRVS Nove Gorice v preteklem letu lahko štejejo organizirano pomoč aktivov in članov ZRVS pri pripravi mladih za obrambo domovine. Ta pomoč je prišla do posebnega izraza v osnovnih in srednjih šolah.

V občini je bilo v lanskem letu izvedenih 22. obrambnih dnevo, na katerih je sodelovalo nekaj več kot 8.500 učencev in učenk osnovnih in srednjih šol, 320 brigadirjev MDA Kras 80 ter 520 rezervnih vojaških starešin. Po izvedbi obrambnih dnevo so se organizirali zaključno občinsko tekmovanje, na katerem so se zbrali najboljši predstavniki novogoriških osnovnih šol.

Udeleženci seje so ugodno ocenili gradivo o kadrovskih zadevah in menili, da je splošni osnutek kadrovanja v ZRVS dobro zastavljen, vendar veliko teh vprašanj ne sodi v odločanje občinske organizacije ZRVS. Čeprav je sprememba imena ZRVS formalna zadeva, so podprli misel, da se iz imena te organizacije odpravi beseda »rezervni«, ker v naši zasnovi splošnega ljudskega odpora ne more biti nobenega za vojno in delo sposobnega občana, ki ne bi bil zadolžen za izvajanje določenih nalog. Zaradi tega bi najbolj ustrezalo takole ime: »Zveza starešin obrambe in zaščite.« Podprli so stališče, da vojaške starešine morajo biti usposobljene prav tako kot starešine v JLA, ker imajo eni in drugi enako veljavne in odgovorne naloge.

Osnutek statuta Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije je na seji sekretariata doživel tehtne pripombe. Zaradi tega je sekretariat sprejel sklep, da s statutarnim sklepom preide na kolektivno delo, vodenje in kolektivno odgovornost ter predsedujočega predsedstva z enoletnim mandatom in brez pravice ponovne izvolitve. Ta sklep bodo realizirali na programski konferenci, ki bo v marcu letos v Novi Gorici.

Za dosežene uspehe v lanskem letu je bilo pohvaljeno 76 rezervnih vojaških starešin, odlikovanih 9, eden je prejel plaketo ZRVSJ, sedem priznanja, napredovalo pa je 229 rezervnih vojaških starešin.

Mile Gojković

Obrambni krožki še niso zaživel

Osnovni program predmetnika SLO je, da bi učence v osnovnih šolah seznanili z nekajurnimi predavanji o orožju (predvsem puški) in prvi medicinski pomoči. Glede na to, da osnovne šole nimajo ustreznega kadra, je bilo odločeno, da pri osnovnih šolah ustanovijo aktivne RVS, katere naj bi sestavljali rezervni vojaški starešine, zaposleni v osnovni šoli, ter rezervni aktivni starešine – starši učencev. Zavod za šolstvo pa je pred leti na podlagi zaključkov posveta s predstavniki republiške konference ZSMS, republiškega odbora ZZB NOV in ZRVS izdal navodilo o ustanavljanju obrambnih krožkov v osnovnih šolah. Status teh

krožkov je enak drugim krožkom. Obrambni krožki združujejo učence, ki imajo interes delati na področju SLO. Mentorstvo nad temi krožki opravljajo poleg prosvetnih delavcev še RVS.

Na območju občine Bežigrad deluje deset osnovnih šol in šest srednjih šol. V srednjih šolah je predmet SLO obvezen in se ocenjuje kot ostali predmeti.

Komisija za družbeno dejavnost, ljudsko obrambo in družbeno samozščito pri občinski konferenci ZRVS Bežigrad je v preteklem letu na sejah razpravljala o obrambnih krožkih, izvajanju obrambnih dnevo, o aktivih ZRVS, mentorjih

v osnovnih šolah in o pomoči organizacije ZRVS pri vsem tem. Tudi predsedstvo občinske organizacije ZRVS je na zadnji seji posvetilo tej problematiki vso pozornost. Pokazalo se je, da sodelovanje krajevnih organizacij ZRVS s šolami še ni povsod takšno, kakršno bi moralo biti. Nekje še nimajo ustanovljenih aktivov ZRVS, v osnovni šoli Borisa Ziherla pa sploh nimajo obrambnega krožka. Čeprav obrambne krožke ustanovijo v skladu s sklepom Zavoda za šolstvo šolska vodstva sama, je potrebno, da predčasno krajevna organizacija ZRVS in šola izdelata program dela s potrebnimi mentorji. V srednje-ročnem planu je tudi za-

črtano, da je vključevanje članov ZRVS kot vodij ali kot mentorjev v obrambnih krožkih trajna naloga. KK ZRVS Borisa Ziherla, ki sicer uspešno sodeluje s šolo, načrtuje, da bo v februarju organizirala obrambni krožek.

Predsednik občinske komisije za družbeno dejavnost Miro Dešman pravi, da bodo v letošnjem letu boljši uspehi, bo pa potrebno obrambne krožke tudi materialno podpreti, zato bi bilo priporočljivo nabaviti zračne puške, kompase, zemljevide in učencem prikazati filme iz NOB, življenja v JLA in podobno, že sedaj pa začeti s pripravi obrambnega dne za letošnje šolsko leto.

Dušan Rebolj

Vzpodbudna prizadevanja

V občini Maribor je več kot 97 odstotkov RVS angažiranih v družbenopolitičnih organizacijah, društvi, samoupravnih interesnih skupnostih in drugod. V vodstvih družbenopolitičnih organizacij dela 2310, društvih in specializiranih organizacijah 1075, samoupravnih organih in svetih 1254, skupščinskih delegacijah in delegacijah SIS 942, organih in telesih ljudske obrambe in družbene samozščite pa 722 RVS. Tako je torej družbenopolitična dejavnost ZRVS in njenih članov ne le vsestranska, ampak tudi zelo razvita.

S tem so sicer zadovoljni, toda ne povsem. Nekateri RVS, le-teh pa ni malo, se namreč večkrat pojavljajo v različnih funkcijah ali pa pri izpolnjevanju določenih nalog. Zaradi tega si bodo prizadevali, da bi v družbenopolitično delo pritegnili vse starešine. In ne nazadnje, bodo posvetili posebno pozornost tistim RVS, ki niso razporejeni ne v enotah JLA, TO in niti v CZ.

Ko so pregledovali in ocenjevali dejavnost, točnost in kvaliteto izpolnjevanja nalog po krajevnih konferencah na območju občine Maribor, so ugotovili, da s svojim delom izstopajo: Kamnica, Brestanica-Gaj, Jože Lacko, Smolnik-Fala, Heroja Šercerja, Pesnica, Hoče, Melje-Malečnik, Prežihov Voranc, Rače, Sladki vrh, Angel Besednjak, Jožica Flander, Slava Klavara, Tone Tomšič in Dušan Kveder. Ob tem je tudi zanimivo, da so v teh krajevnih skupnostih delovne tudi ostale družbenopolitične organizacije. Ustanovili so tri nove krajevne organizacije ZRVS: Malečnik, Zg. in

Sp. Duplek, pogoji pa so zasnovani tudi v Razvanju.

Lani so začeli v organizaciji ZRVS vključevati tudi tiste tovarišice in tovariše, ki sicer niso člani, pač pa imajo pomembne dolžnosti v določene uspehe. Razen tega so v preteklem letu nadaljevali z utrjevanjem taborniških enot in obrambnih krožkov po šolah. Tovrstna dejavnost je bila lani usmerjena v nudenju pomoči in mentorskem delu.

V občini Maribor se še kako zavedajo, da je ZRVS kolektivni član SZDL, in da je treba osrednjo pozornost posvečati tudi tistim družbenopolitičnim nalogam, ki so povezane z dejavnostjo ljudske obrambe in družbene samozščite. Zaradi tega so sklenili, da BODO člani ZRVS ob sodelovanju z drugimi neposredno pomagali pri obrambni vzgoji občanov in mladine, zlasti pri uresničevanju nalog SLO in družbene samozščite ter varnosti. RVS se bodo še bolj kot doslej vključevali v specializirane organizacije in društva kot njihovi aktivni člani in kot njihovi mentorji. Prav tako bodo ne le spremljali vse tokove družbenopolitičnega dogajanja, ampak tudi v skladu s svojimi sposobnostmi sprejemali in izpolnjevali svoje zadolžitve. In končno, da bodo organizacije ZRVS in njihovi člani tvorno sodelovali pri organiziranju in uresničevanju nalog posebno na področju ljudske obrambe, varnosti in družbene samozščite, ki jih organizirajo posamezne obrambne strukture in drugi dejavniki.

Drago Miklavc

Nov način izobraževanja za boljše uspehe

Tako kot ostale organizacije, je tudi predsedstvo OK ZRVS Mozirje za 1980. leto ocenilo svoje delo. Januarja je imelo svojo razširjeno sejo predsedstva, na kateri so poleg članov predsedstva prisostvovali še predsedniki in sekretarji krajevnih konferenc ZRVS in KS. Na seji predsedstva so ocenili poročilo predsednika in blagajnika predsedstva o izvajanju delovnega in finančnega programa v letu 1980, seznanili z osnutkom Statuta RK ZRVS Slovenije in se dogovorili o pripravah letnih, občinskih in krajevnih konferenc ZRVS v prvem polletju 1981 ter sprejeli delovni in finančni načrt za leto 1981.

Ko so ocenjevali usposabljanje RVS v letu 1980, so pozitivno ocenili vse RVS. Največjo zaslugo za tak

uspeh so pripisali predavateljskemu kadru in dobri organizaciji usposabljanja pri komisiji za idejnopolično in splošno vojaško usposabljanje pri predsedstvu OK ZRVS Mozirje. Iz razpreve se je videlo, da so v občini že v lanskem letu opustili stari klasičen način usposabljanja, (klasična predavanja), klasičen način preverjanja znanja (izpiti), temveč so vse usposabljanje organizirali na seminarjski način, ki je dal pozitivne rezultate. RVS je sprejela, saj so vsi sodelovali, predvsem pri prepreverjanju nekaterih vprašanj iz vojaške teorije, oborožitve ter iz vprašanja SLO in DS.

Ko so ocenjevali delo organov komisij pri predsedstvu OK ZRVS, ter vodstev krajevnih konferenc ZRVS so njihovo delo ocenili zelo dobro, čeprav še

nekatera vodstva krajevnih konferenc ZRVS niso dovolj zaživel, niso dovolj aktivna v razreševanju svojih problemov v organizaciji kakor tudi v povezovanju in skupnem delu z ostalimi organizacijami v krajevni skupnosti. Temu vprašanju bodo v letu 1981 posvetili več pozornosti. Razen že opisanih vprašanj, ki so bila osrednja tema na seji predsedstva, pa so na seji razpravljali še o kolektivnem delu in odgovornosti, vključevanju v organizacije ZRVS občanov, ki so na odgovornih mestih v SLO in DS, a nimajo čina, o stabilizacijskih prizadevanjih organizacij ZRVS in posameznikov ter o izvajanju programa dela v letu 1981 s težiščem dela in aktivnosti organizacij ZRVS v KS ob zaključni akciji NNNP-81.

Franc Omladič

NOVE KNJIGE

Oris bojne poti in spomini

Slovenski bataljon 1. krajiške proletarske udarne brigade

V samozaložbi je izšla knjiga Slovenski bataljon 1. krajiške proletarske udarne brigade, ki jo je sestavil odbor Slovenskega bataljona 1. krajiške brigade.

Gradivo v tej knjigi je kratek oris nastanka in bojne poti slovenskega bataljona 1. krajiške proletarske udarne brigade. Predstavlja ogrodje za pisanje podrobnejših zgodovinskih dogodkov o tej slovenski enoti, ki se je bojevala v glavnem izven meja svoje ožje domovine Slovenije in je izkusila frontalno bojevanje, bojevanje iz strelskih jarkov, na neizmernih ravninah Srema in Slavonije. Čeprav po času ustanovitve mlajša narodnoosvobodilna enota, njen delež pri osvobajanju naše domovine ni bil nepomemben. O tem pričajo številni padli, ranjeni in oboleli. Omembe vredno je tudi, da so bili v enoti prostovoljci, pretežno izgnanci, ki so si z orožjem v roki priborili vrnitev na svoje domove, s katerih jih je

leta 1941 izgnal nemški okupator. In kakor so že med vojno utrjevali bratstvo in enotnost, zlasti s srbskim narodom, so to nadaljevali tudi med boji v sestavi 1. krajiške brigade, v kateri so bili borci vseh naših narodov in narodnosti.

Bratstvo in enotnost poglobljajo nekdanji borci slovenskega bataljona tudi danes ob jubilejnih in delovnih srečanjih s Krajišniki ter s prebivalci sremskih vasi, ki obiskujejo v teh krajih grobove padlih.

Ta kratki oris bojne poti in zapisani spomini naj nekdanje borke in borce spodbudijo k nadaljnjemu zapisovanju spominov. Nezanosljiv človeški spomin je dobil z objavljeno kroniko, ki je napisana izključno na podlagi dokumentov, nastalih med boji, zanesljivo oporo, da bodo lahko nekdanje borke in borci prijeli za pero brez bojazni, da bi zamenjali čase in kraje dogodkov, ki jim burijo spomin.

Spisek padlih in preživelih borcev jim bo pomagal, da bodo lahko pomenovali posameznike, ki nastopajo v njihovih spominskih zapisih. Zato vabimo nekdanje borke in borce, naj še naprej zapisujejo spomine in jih pošiljajo odboru. Opišejo naj resne pa tudi šaljive dogodke iz vojaškega življenja. Pomagajo naj odboru, da bo dobil naslove svojcev padlih ter naslove bork in borcev, ki so preživeli vojno in so že živi, ali njihovih svojcev, če so umrli po vojni, v spisku pa jih še ni.

Prav tako prosimo vse, ki si bodo ogledali fotografije, objavljene v knjigi, da nam sporočijo datum in kraj nastanka fotografije, dogodek, ki ga predstavlja, ter imena in priimke oseb s fotografij.

Knjiga bo tudi pomagala sekciji borcev NOV. 1. krajiške proletarske brigade v Beogradu pri pisanju o brigadi, zlasti kar zadeva 5. (slovenski) bataljon.

(iz uvoda v knjigi)

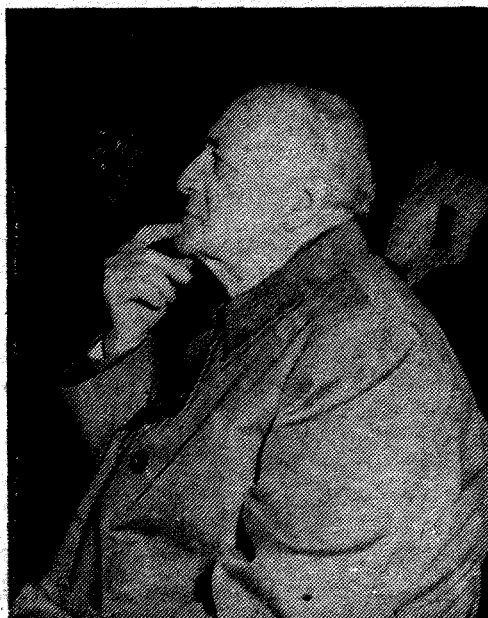
Domovina je ena

Spomini slovenskega izseljenca (1941-1945)

»Za Kožuhove spomine je treba reči, da so pošteno napisani. Ne vsebujejo pretiranega herojstva in samohvale, kar se pri tovrstnem pisanju rado dogaja, tudi niso brez kritičnega opazovanja in brez lastnega razsojanja, kar je vsekakor pogoj za ustvarjanje dobre spominske literature. Pisec ves čas vrednoti dogodke in ljudi z vidika naprednega rodoljuba, ki obsoja fašistično nasilje in tudi iz vseh drugih pobud izvirajoče krivice.

Zgoščeno in objektivno popisana doživetja in opažanja slovenskega učitelja izgnanca v Srbijo in spremljevalca jugoslovanskih otrok v Bolgarijo, kar pomeni novost v slovenski memoarni literaturi. Ti spomini so mogoče nekoliko drugačni od tistih, ki jih že poznamo iz teh krajev in tega obdobja, vendar so polni drobnih zanimivosti, težav in skrbi glede preživljanja in splošnih vojnih razmer. Prepričljivo opisuje, kako se je ustvarjala pristna bratska vez med slovenskimi in srbskimi družinami, je zapisal edn izmed krftikov o spominih Jožeta Kožuha z naslovom Domovina je ena in s podnaslovom Spomini slovenskega izseljenca (1941-1945).

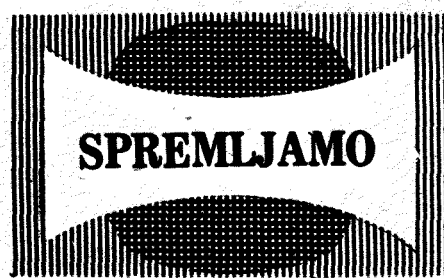
Tej knjigi in njenemu avtorju je bil v okviru tretjega tradicionalnega tedna kulture v Naklem posvečen literarni večer. Avtor, ki je bil dolgoletni učitelj v Naklem, je povedal, da je želel napisati točno, stvarno, kakor je potekalo. S pisanjem sem odlašal. Leta 1968 je izšla knjiga Franca Križnarja Ne vdaj se, fant, v kateri opisuje svoje življenje v taborišču Dachau. Književnik Ciril Zlobec je v oceni zapisal, da je svojevrstna kronika in čeprav samo avtobiografski zapis, je tekst hkrati tudi kronika taboriščnika nasploh, pa tudi samega taboriščnika nasploh. S svojim primerom izgnanstva sem hotel prikazati moje doživljanje, ki je bilo nekako drugačno. To ne sme biti pozabljeno! Na podlagi Križnarjeve knjige sem obdelal problem izgnanca.

Jože Kožuh, avtor knjige Domovina je ena

Pisal sem. Hodil sem na sprehode, po poljih, v samoto. Tam se sestavlja osnutek in si zamislil zanimivost. Med sprehodom po polju sem sestavil ogrodje vsakega posameznega poglavja. Vsako poglavje sem do konca obdelal. Pred štirimi leti sem začel tipkati. Novembra 1976 sem dal rokopis založbi Borec, knjiga pa je izšla laniško leto v juniju. Nisem pisal zaradi denarja, ampak za zgodovino, da bodo mlajši rodovi vedeli, kako je potekalo. Pisal sem strogo objektivno, pošteno, iz hvalečnosti do srbskega naroda. S knjigo sem hotel doprinesti h graditvi bratstva in enotnosti med našimi narodi. »Jože Kožuh je nato pripovedoval o knjigi in bral njene zanimivejše odlomke. Govoril je o gostoljubnosti Srbov, dogodkih, dejanjih.

Drago Papler

Sklepi za vsakdanjo rabo

Ni dolgo, kar so bili objavljeni sklepi skupščine ljubljanske radiotelevizije po zaključni javni razpravi o programih našega radia in naše televizije za leto 1981. Druga za drugo so zapisane naloge, ki naj bi jim sledili in jih izpolnjevali delavci v uredništvih in drugih službah obeh javnih ustanov v okviru celotne RTV, mimo njiju pa seveda tudi vsi organizirani javni interesi.

Ne oziraje se na pomislek o nekoliko ohlapnem, obče resolucijskem zvenu besedila teh sklepov, sodimo, da so smotri javnega razpravljanja o televizijskem in radijskem delu našega vsakodnevnega življenja doseženi. Čeprav morda žetev sama še ni kdove kako plodna, seme vendarle pada v preorana tla in vsaj začenja kaliti. Kako primerno bi bilo, ko bi javno bilanco svojega dela na tak ali podoben način pred očmi javnosti in ob njenem tvornem, organiziranem sodelovanju izpeljala vsa področja kulturnega in umetniškega (pa seveda tudi občega družbenega) delovanja, kot so založništvo, gledališče, glasbena ustvarjalnost, celotni splet upodabljalnih umetnosti, film in druga. Še zlasti dragoceno bi bilo, ko bi navade v tej smeri skoncentrirali tako, da bi sklepi za nadaljnje urejanje ustvarjalnega dela in delovnih odnosov na posameznih področjih prihajali na dan vsako leto ob slovenskem kulturnem prazniku, v Prešernovem tednu.

Posamezna področja kulture sicer opravijo vsakoletno bilanco svojega dela, res bolj po zaslugi novinarskih anket in na različne načine zastavljenih okroglih miz kot pa na lastno pobudo, pa vendarle. Ob Novem letu smo priče pregledom ustvarjenega v prejšnji sezoni, pred vsakokratnim jesenskim startom pa sistematičnim pregledom programov za naslednjo sezono. Resnici na ljubo pa kaže povedati, da ti pogledi nazaj ali naprej ob vsej svoji razmeroma izostreni kritičnosti niso sondaža problemov in ne vodijo k sklepom o nujnih korekturah delovanja v posameznih panogah kulturniške stavbe našega življenja.

Bodi torej sugestija ponovljena: po vzoru radia in televizije naj bi potekala vsakoletna javna razprava o programih in problemih vseh posameznih področij kulturne in umetniške tvornosti, se pravi o vsem, o čemer si širši krog uporabnikov vseh struktur sproti ustvarja mnenje in sodbo, »glasujoč« – nemo, potihoma, brez možnosti za odprto uveljavitev svojih sodb in potreb – za posamezne sestavine njihovega praktičnega uresničevanja in proti nekaterim drugim sestavinam.

O tem, kakšen bodi obči založniški program, katerim vsebinskim poudarkom naj se v svojem repertoarnem izboru še posebej posvečajo gledališča, kako obogatiti in celovito osmisliti časopisno pisanje o kulturnih temah itn, posamezna združenja, odbori in podobni strokovni krogi sicer tu pa tam razpravljajo, a večidel v imenu izvajalcev, brez potrebne distance, se pravi pretežno iz njihovega lastnega zornega kota. Glasu nas, ki smo tostran, naj smo obiskovalci prireditve, abonenti, kupci knjig, skratka: uporabniki, na organiziran način ni slišati. Naše sodbe seveda obstajajo, a jim ni omogočeno, da bi se soočile in strnile v enoviti tok skupnih spoznanj ter v končni posledici tudi vseobvezujočih sklepov, kako nam je ravnati v naslednjem obdobju, po opravljenem vsebinskem pretresu posameznih področij.

Vzorec, kot ga s svojo izvedbo javne obravnave programov ponuja RTV, seveda še ni prigan do zadnjih možnih konsekvenc. V objavljenih sklepih so sicer v pretehtanem izboru in zaporedju našete zahteve, ki jih je podala razprava, vendar so v glavnem zapisane tako na splošno, po »resolucijsko«, da bo, ko bo leto naokrog in se bomo ozrli na program, ki bo za nami, le stežka mogoče premeriti, kaj je bilo v resnici storjeno in kaj ne. Denimo: da je treba zagotoviti bolj popolno poglobljeno poročanje o vseh jugoslovanskih republikah in pokrajinah – to je načelo, ki je staro in znano, toda kako narediti v letu 1981 dejanski korak dalje; da mora postati raziskovalna dejavnost v vsebinskem pogledu enakopravna z drugimi dejavnostmi – toda na kakšen način, po katerih poteh; da je potrebno posvetiti posebno skrb vsem vidikom usmerjenega izobraževanja – spet se vprašamo: kako, saj smo prepričani, da je bilo to področje že doslej deležno dokajšnje pozornosti, vendar ne na povsem ustrezen, se pravi na pretežno verbalno posplošen način; da se zagotovi pravilno vrednotenje pridobitve narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije, pri čemer naj bi njune moralne vrednote postale bolj tudi last mladine – toda prek kakšnih programskih vzvodov... In tako naprej, da ne naštevam vseh odstavkov, saj skoraj vsi terjajo podoben komentar.

Zavzemam se – z eno besedo – za bolj obvezujočo dikcijo sklepov, da se bo vedelo, kdo mora kaj storiti in na kakšen način oziroma v kakšnem konkretnem obsegu. Nič ne dvomim, da v posameznih uredništvih znotraj RTV ter v njenih svetih sklepe svoje skupščine secirajo in jih konkretizirajo, kar bo v določenem številu primerov zagotovo pripeljalo programskega voza bliže k uresničenju naših gledalskih želja, toda ves ta proces bi se moral v prihodnje veliko bolj organizirano dogajati pred odprtimi očmi javnosti.

Ve se, čigav je program, kdo je njegov »naročnik« in njegov presojevalec. Načine dogovarjanja o njegovi izpolnitvi vsebini bo veljalo prignati do konsekvence konca. Ni pa dvoma, da je RTV v tem oziru na dobri poti.

Viktor Konjar

Sedemdesetletnica Vladoše Simčičeve-Tiranove

Partizanska igralka Vladoša Simčičeva je bila poleg Eme Starčeve edina poklicna slovenska gledališka igralka, ki je stopila v NOB avgusta 1943, še pred razpadom Italije. Njene odrske izkušnje so bile dragocena pomoč novo ustanovljenemu partizanskemu gledališču v Črnomlju (1944). Preden je začela igrati v partizanskem gledališču, je z možem Jožetom Tiranom nastopala po brigadah, kjer je recitirala na mitingih in slovesnih prireditvah.

V partizanskem gledališču je odigrala vrsto pomembnih vlog: bila je Minca v Klopčičevi Materi, Nina v Cankarjevem Kralju na Betajnovi, v Borovih Raztrgancih in Težki uri je odigrala glavni ženski vlogi. Posebno je ostala v spominu kot nepozabna Nina, idealna intepretinja tega izredno krhkega ženskega lika iz galerije Cankarjevih junakinj. Po osvoboditvi se je ustalila v Mestnem gledališču ljubljanskem, kjer je odigrala nešteto pomembnih, karakternih vlog z značilno, samo njej lastno senzibilnostjo.

Se zdaj, ko je upokojena, se rada odzove, kadar jo povabijo, da nastopi kot recitatorka na prireditvah, ki jih prirejajo borbevske organizacije. Neločljivo je povezana z narodnoosvobodilno vojno, ki ji je dala svoja najlepša leta, v katerih je osmislila svoje gledališko poslanstvo.

Dušan Mevlja

Josip Zidar-Jadran in Brkinska četa

V boj za slovenske gozdove

Kakšnih deset, petnajst imen si je Josip Zidar-Jadran zapisal na listič. To so imena borcev Brkinske čete, ki jih pozna večina Brkincev. Borcev, ki so bili skupaj z Jadranom od aprila 1942, ko so četo reorganizirali, pa tja do oktobra 1942. Imena, ki jih ni zbrisal čas. Imena prvih borcev te, pravzaprav neznatne čete, o kateri ni veliko napisanega, in ki se je pozneje vtopila v večje enote. Ne ozi-raje se na to pa je Brkinska četa opravila na Primorskem mogočno poslanstvo: bila je ena prvih partizanskih enot, samorastnik tako rekoč, ki je ponesla med primorske ljudi klic vstaje, kljubovanja in neomajnega zaupanja v skorajšnjo osvoboditev izpod italijanskega škornja.

Prebral je Zidar imena Maslovih, Draga, Franca, Edina, Kristine, Pavla, Lojzeta, dodal Ivana-Brozina, Antona Slovana, Antona Primca-Dušana, Antona Dolgana-Branka, Antona Hreščaka-Urbana, Draga-Rebca Petra, Rudija Kalca-Svobodo, Samsove in vrsto drugih, tudi tistih, ki jih ni več in ki jih ni na listku.

»Veliko delo je bilo opravljeno,« ponosno govori Jadran v svojem domu v Kopru. »Kako na primer pozabiti, ko sva z narodnim herojem Antonom Šibeljo-Stjenkom, legendarnim kraškim junakom, pripeljala prve partizane iz Trsta prek

Josip Zidar-Jadran: »Kolikšna je bila vloga Brkinske čete, bo pravzaprav pokazala šele zgodovina. Za začetke obo- roženega upora na Primorskem pa je bila vse- kakor izredno pomembna, tu je njena vloga ne- sporna.«

Milj, Ospa in Črnega kala na Slavniki in od tam v Brkine. Bili so fantje iz Trebč pri Trstu, pravzaprav iz vasi Podričje: Marcelo Kralj, Luciano Padovan, Pino Kalc, Atilij Čuk, Pavel Kralj, Viktor Frluga, Herman Malalan, Mirko Kralj, Giordano Kralj, Sergej Živec... Nekaj časa so bili v Brkinski četi, od decembra 1942 torej, kam jih je po- tem zaneslo, ne vem.

Brkinska vas danes: staro se ruši, novega je malo.

Stjenka organizira

S Stjenkom sva utrdila zvezo s Trstom in Brkini. Imela sva tudi širši sestanek, ki ga je organiziral Stjenka s sekretarjem Trsta in komunisti iz Milj, predstavniki italijanske komunistične partije. Ta sestanek sva pripravljala kakšnih štirinajst dni. Te- za organizacije je pripadla Stjenki.«

Jadran je prišel v Brkinsko četo nekaj dni pred njeno ustanovitvijo, v času torej, ko je bila bitka na Nanosu. Takrat so bile na tem območju tudi množične aretacije. Zaprli so okoli šestindvajset aktivistov okoli Pivke, Ilirske Bistrice in Brkinov, pa celo tja do Reke je segla maščevalna roka in med njimi bi morala biti tudi Jadran in Branko. Uspelo jima je pobegniti. Nekaj časa sta bila še na terenu, ko pa je nasilje postalo le prehudo, sta odšla v četo. Po dveh dneh, ko sta se dobila z Dragom Maslom, se je četa na novo organizirala.

Drago Maslo je postal njen komandir, Franc Sorta-Prešeren pa komisar. Nekaj časa so ostali še v Brkinah in napadali predvsem italijanske koloniste, kmete, ki so zasegli posestva slovenskih ljudi. Že v aprilu so jih spodili z nekaj posestev, pozneje pa so se lotili obračuna z italijanskimi gozdarji in oglarji, ki so neusmiljeno izkoriščali in uničevali slovenske gozdove. Zaradi tega so Italijani vse pogostejše pat- rulirali po gozdovih in va- seh in ustanavljali postojanke, tako da so bile večje akcije onemogočene.

Jadran je skupaj s četo odšel v šembiljske gozdove oziroma gozdove nad Koritnico. Poiskali so oglarje in jim skušali na lep način dopovedati, naj gredo iz naših gozdov. Tako so se dogovorili skupaj s komandirjem Dragom Maslom, saj so bili z vodstvom gibanja takrat le slabo povezani. Niti z Vipavskim in Notranjsko. Prvo zvezo je dobil Drago Maslo pravzaprav s svojim odhodom skupaj s komisarjem maja 1942, ko je odšel v Loško dolino.

Oglarji odidejo

Italijanski oglarji, sezonski delavci, niso hoteli oditi. Borci Brkinske čete so jih večkrat opozorili, ko pa še to ni pomagalo, so padli tudi streli. Italijani so izginili.

»Mislim, pravi Jadran, da je bila naša četa takrat

zelo aktivna. Vsakih nekaj dni smo odšli v akcijo. Uspelo nam je, da smo nagnali iz naših gozdov okoli tisoč dvesto oglarjev. To je bil velik uspeh. Poslej so tu in tam posekali kakšno drevo le še naši zaupniki, kmetje domačini, toda vedno le z našo dovolilnico. Bili so vsi po vrsti naši sodelavci.«

Osemnajstega maja so se, kot se spominja Jože Zidar-Jadran, namenili presenetiti cestno milico v Dolenjskem potoku, a so se med tem časom premislili, ker so dobili podatke o italijanski postojanki na Mali Bukovici, kjer je bilo približno dvajset vojakov. Po naključju so izvedeli, da vojaki večerjajo okrog petih, in spoznali, da je to pravi

nam pa je uspelo, da smo odšli brez streljanja in žrtev,« se je smehljaj Jadran ob davnem pripet- ljuju.

Osem ali deset dni pozneje se je Jadran skupaj z drugimi Brkinci znašel v Merečah, kjer je bilo v postojanki prav toliko vojakov kot na Mali Bukovici. Toda tam ni bilo toliko sreče: italijanski vojak je hotel streljati, mitraljez Brkinske čete pa nazaj. Italijani so imeli enega mrtvega in nekaj ranjenih, vendar takrat posledic nihče ni mogel pre- dvideti: Italijani so se maščevali. Požgali so sedem vasi, veliko ljudi odpeljali v internacijo in pobili ve- liko talcev.

Takrat se je četa od šestindvajsetih borcev po-

skupaj z Ivanom Turšičem-Iztokom. Bilo je ta- krat, ko smo skupaj s Princem, Brankom, Svo- bodo in Urbanom odšli po ključ na progo, s katerim bi pozneje lahko odvijali tračnice. Potem sem odšel na politično delo, bil član komiteja in sekretar do razpada Ita- lije.«

Po mnenju Josipa Zi- darja-Jadrana je bilo poli- tično delo včasih šibko, vsaj organizirano politi- čno delo. To se je četi po- znalo. Za to ne krivi le ra- zmer v četi, pač pa polo- žaj nasploh. Na Notranj- skem in v Brkinah so bile hajke na dnevnem redu, večkrat so bili razbiti, na območju Brkinov niso uspele ostati niti enote, ki jih je v pomoč poslalo vodstvo gibanja. Vendar

Osamele brkinske hiše je prizadela še lanska ujma, ki je pustošila skoraj po vseh Brkinah

čas za akcijo. Ko so ob železnici čakali, da se »zrak sčisti«, je prek pro- ge zapeljalo vozilo z ita- lijanskim podoficirjem, oficirjem in višjim oficirjem, menda je bil major. Takrat je bilo v zasedi se- dem fantov iz Brkinske čete. Ko se je vozilo usta- vilo pred postojanko in ko so vojaki stali mirno pred svojimi nadrejenimi, ki so prišli iz Ilirske Bistrice, so fantje udarili in presenetili vse, ki so stali pred stavbo. Prvi je vdrl v postojanko Drago Maslo, za njim mitralje- zec, Jadran pa jim je držal »pridigo«.

»Moral sem jim pove- dati, kdo smo, kaj smo in kaj sploh hočemo, za kaj se bojujem. Potem sta jih Urban in Dušan skupaj z drugimi razorožila, seve- da najprej oficirje in po- doficirje in nato še voja- ke. Pobrli smo toliko vo- jaškega materiala, koli- kor smo ga mogli nositi. Za nami je kmalu prišlo okrog tri tisoč vojakov,

večala na štiriinpetdeset ljudi. Prišli so v glavnem iz požganih vasi, so pa bili sodelavci že od prej.

Odhod na teren

Do julija 1942 je bila četa izredno aktivna in je vnašala v italijanske vrste velik nemir. Konec julija se je začela ofenziva in raz- zmere so se naenkrat spremenile. Takrat je pri- šel v Brkine tudi Smeli- jev bataljon iz Loške doli- ne, vendar se zaradi pogo- stega zasledovanja so- vražnika ni mogel obdr- žati. Slednjič so ga pod Janeževim brdom tudi napadli. Nič ni kazalo, da bi se v Brkinah lahko ob- držala kakšna večja eno- ta. Tudi loški borci so odšli nazaj.

»Jaz sem bil v četi,« je zaključil pripovedovanje Jadran, »do septembra 1942, potem pa sem šel na teren, saj sem bil aktivist že od začetka. Da moram oditi, je odločil Brkinc

pa ugotavlja, in ne brez ponosa, da je bila Brkin- ska četa tisto zdravo par- tizansko jedro, ki je po- zneje dalo marsikaterega borca v vodstva posamez- nih enot. Ne smemo poza- biti, poudarja, da je šel konec junija ali v začetku julija 1942 od nas Ivan Brozina-Slovan s štirimi borci na Učko in da je po- tem iz teh borcev nastala Hrvatsko-istrska četa, iz nje pa pozneje Gortanova brigada. Da so imeli prvi borci Brkinske čete zvezo s Trstom, kar je bilo zelo pomembno za razvoj na- rodnoosvobodilnega gi- banja v tem delu Primor- ske. Da je bil marsikateri borec čete kaj kmalu tudi predan in borben oficir mlade vojske in da so na- posled izšli iz skromnega zametka primorskih par- tizanskih enot tudi nara- dni heroji. Prvi borci Br- kinske čete so bili veči- noma kmetje in bajtarji, le nekaj je bilo delavcev, ve- čina pa je pobegnila iz ita- lijanske vojske.

Milenko Strašek

Ponosna bodi domovina

Sredi zasneženih poljan – majhna ograda. Sredi ograde rdeči nageljni krvave v beli sneg. Nageljni... šopki spleteni iz ljubezni in hvaležnosti... položeni na svežo gomilo Pepelove mame iz Rakulke. Bele breze, visoka lipa in gole bukve kot budni stražarji bedijo nad tem tihim gomilastim vrtom.

V mislih zagledam borčevski prapor, ki se spoštljivo sklanja nad krsto. Tja, čez bele poljane mrzel veter raznaša nežne glasove žalostinke. Solze ledené na zgubljenih obrazih.

«Ko se poslednjič poslavljamo od tebe, legendarna partizanska mati, se ti kurirji karavle P-3 in vsi nekdanji borci zahvaljujemo za vse, kar si storila za nas, ko smo lačni in prezebli trkali na vrata tvoje gostoljubne domačije...»

Govorniki razpletajo dalje življenjsko zgodbo, resnično epsko povest poslednje partizanske matere tega kraja, ki je dala našemu narodnoosvobodilnemu gibanju borcev za celo desetino.

Helena Kristan – Pepelova mama iz Rakulke!

Čudovita povest o materi, ki je v 89. letu sklenila svoj krog življenja. Z največjim ponosom je rada rekla: «Toliko let imam kot naš Tito!» S seboj pa je vselej nosila fotografijo svojih partizanskih fantov – kurirjev karavle P-3. Izpolnila se ji je njena največja želja, da bi bili njeni pogrebci prav kurirji P-3, karavle, ki je skozi vsa leta borbe delovala na območju Savežja in okolice.

Kot nezadržna reka se mi v mislih vrste dogodki, ki so mamu Pepelovo in njeno družino postavili na prve strani zgodovine boja našega primorskega ljudstva za svobodo.

Heleni in Jožetu Kristanu

Helena Kristan, Pepelova mama iz Rakulke pri Postojni

se je rodilo 12 otrok. Čeprav so šli samo skozi šolo trdega, garaškega dela na tej skopi rakulski zemlji, so ti preprosti, a pošteni kmečki ljudje že od prvih začetkov narodnoosvobodilnega boja vedeli, kje je njihovo mesto. Pri Pepelovih v Rakulku so se že konec decembra leta 1941 zglasili znani prvoborci Karlo Maslo, Rudi Modic in Niko Sturm-Tarzan. Od tistega dne pa vse do konca vojne so bila vrata Pepelove domačije vselej na stežaj odprta partizanom in aktivistom.

Njihovo delo pa ni moglo ostati dolgo skrito fašističnim vohlačem, ki so takrat prežali na vsakem vogalu zavednih primorskih hiš. Ze februarja 1942 se mama Helena in hčerka Tončka znajdeti v zaporu. Zaradi pomanjkanja dokazov sta kasneje izpušteni.

V začetku julija 1943 pa spet zaškrbljejo vrata zaporov v Senožečah. Sežani in v tržaškem Coroneu, kamor spravijo fašisti kar sedem članov Pepelove družine – očeta Jožeta, mamu Heleno in pet hčera. Mučijo jih, pretepajo, pehajo po celicah, a Pepelovi ostanejo neomajni.

Iz zaporov jih reši kapitulacija Italije. Vrnejo se v požgani dom v Rakulk, ki je tistega poletnega dne, ko so jih bili odgnali, doživel svojo najhujšo tragedijo, saj so fašisti tedaj aretirali vse vaščane, razen par ostarelih, enega pa zločinsko umorili.

Vrnejo se še bolj odločni. Zapor jim je še bolj izostril uporni duh. Tedaj gre v partizane večji del družine: sin Gustel, hčerke Milka, Tončka, Pepca, in najmlajši 15-letni Štefan; sin Jože se v južni Italiji pridruži III. prekomorski in pozneje pade v srditih bojih za Mostar.

Tudi ostali člani družine se naprej neumorno delajo za narodnoosvobodilno gibanje. Pepelova hiša postane pravo partizansko križišče, postajališče kurirjev, terenec, celih partizanskih enot.

Oče Kristan in sin Franc vozita na svojem »lojtrniku« hrano, orožje, ciklostile, bale papirja, sanitetni material za partizanske enote, za tehniko, komando mesta. Pomembno vlogo opravita kot vodiča.

«Najbolj sem bil ponosen takrat, ko mi je komandant zaupal vodstvo brigade» je nekoč pripovedoval oče Pepelov. Zdelo se mi je, da sem general. Če sem ukazal »naprej«, se je brigada premaknila; če sem ukazal »tišina«, je bilo vse tiho; na ukaz »počitek«, so vsi počivali. Zavedal sem se velike odgovornosti, ki mi jo je zaupal komandant. Na najbolj kritičnih mestih, napr. pod zastraženim mostom, ali čez železnico, mimo bližnje postojanke – sem čakal, dokler ni varno prešel še zadnji borec.

Kako upravičene so bile besede komandanta Istrske brigade, ko je dobil očeta Pepelovega za vodiča: »A, sada imamo starega, sada smo si gurnili!«

Ko danes vstopamo v malo vežico Pepelove domačije, okrašeno z lovskimi trofejami, pritegne našo pozornost lepo uokvirjena DIPLOMA: »Jože Kristan – Rakulk. Ob 20. obletnici vstaje jugoslovanskih narodov in ljudske revolucije vam udeleženci pionirskega in mladinskega pohoda izrekamo priznanje in zahvalo za delež, ki ste ga doprinesli v NOB. – Štab pohoda po partizanskih poteh, Postojna, dne 23. IV. 1961.«

To pa je tudi priznanje vsej tej partizanski družini, ki se je skozi štiri leta nesebično razdajala domovini. Vsak izmed njih ima svojo življenjsko povest, v kateri so leta NOB zapisana z zlatimi črkami: Gustel nove kurirske poti od karavle do karavle, z opornim velikim nahrbtnikom partizanske pošte in literature; Milkin pot po Pivki, Brkinih in Slovenski Istri, kjer je po nalogu Katje Rupene organizirala AFZ; Tončkino delo P-3, na P1; Pepcino terensko delo kot skojevka in kurirka, in tako naprej.

In mama Pepelova: le kdo bi mogel prešteti polne kotle žgancev ali krompirja, ki jih je skuhala za lačne kurirje, borce, terence, za cele čete partizanov. Kolikokrat je borce ali aktiviste rešila nevarnosti z dogovorjenim znakom, s tem, da je na vrtu razobesila mokro rjuho; kolikrat je obvezala rane, jih negovala, ali pa v najbolj kritičnih trenutkih celo zakopala partizana v gnoj, da ni prišel sovražniku v roke.

Mnogo poguma, odločnosti in prisrčnosti je bilo potrebno. Predvsem pa je bila takrat potrebna zavest, pripravljenost na žrtvovanje za velike cilje. In ta zavest je krasila mamu Pepelovo, očeta in njihove otroke.

Mira Pagon

Zidanškovi zadnji streli

Zidanšek je naloge, ki mu jih je dal CK KPS, katerega član je bil, ob začetku vstaje julija meseca leta 1941, jemal nadvse resno in odgovorno. Kot glavni organizator in usklajevalec partizanskih akcij na Štajerskem od julija do decembra je bil tako rekoč vseskozi v gibanju po terenu, v partizanskih enotah in pri aktivistih. Navzoč je bil v zmagovitem boju Pohorske čete septembra na Klopnem vrhu. Oktobra je s Francem Rozmanom Stanetom sodeloval v pripravah uspelega napada

1. Štajerskega bataljona na Šoštanj. V začetku novembra, ko je ta bataljon odšel na »Brežiški pohod«, je na terenu spremljal pot bataljona. Pri tem se ni menil za nevarnost. Ko so se namreč borci tega bataljona med potjo iz Savinjske doline na Kozjansko ustavili v Bovšah nad Vojnikom pri Dobrotinskovi, da bi predahnili, je prišel Miloš Zidanšek k njim. Pred prihodom, isti dan, je imel sredi Celja, takratnega gestapovskega gnezda, sestanek z Ivom Poljanškom Ubom. Tega se spominja udeleženec pohoda Ludvik Zupanc.

Kurir Pokrajinskega komiteja za Štajersko Ivo Poljanšek-Ubo in Zidanšek, sta se tisti dan sešla v slaščičarni »Nana« v Celju. Njun sestanek pa je bil izdan. Ko sta opazila, da so prišli noter gestapovci, sta se dvignila, da

bi odšla. V tistem so ju hoteli aretirati. Ubo se je pognal ven in mimo današnje lekarne v središču Celja zavil v ozko ulico, kjer je današnja tržnica. Gestapovci so tekli za njim in streljali. Padel je smrtno ranjen; čez dve uri je umrl v bolnišnici.

Zidanšek je skozi zadnja vrata slaščičarne skočil na dvorišče in uspel mu je pobegniti.

Decembra meseca je Zidanšek po nalogu glavnega poveljstva slovenske partizanske vojske prišel s Štajerske v Ljubljansko pokrajino. Proti koncu meseca ga je inštruktor CK KPS – France Popit kot se spominja takratni sekretar okrožnega komiteja Cerknica Jože Pirc – pripeljal na Rakek k Pirčevim, od tam pa je odšel na Kozljek za komandanta 3. bataljona Ljuba Šerčerja. V tistem času se je Pirc večkrat srečal z njim. Spomi-

Tone Gortnar

4

Dachau
3 K

Ko smo odhajali na opoldansko stanje pred blok, se je že komaj držal na nogah, in ko smo se vrnili na delo, se je zgrudil. Zmrznil je ob belem dnevu vpricho nas vseh, ki smo tekali mimo njega, ne da bi mu mogli pomagati.

Ko je izginil sneg, je »strafkompanija« delala v peskolomu (Kiessgrube). Delo samo po sebi ni bilo tako naporno, ko bi nas ne mučila lakota in pa droben, mrzel dež, ki ga je južni veter dneve in dneve v nepretrganem toku podil proti severu. Doma je veter zapihal, spreminjal smer in jakost, tu pa je pihal z živce trgajočo vztrajnostjo z nespremenjeno močjo vedno v isto smer kot reka, brez konca in kraja. Posušiti se nismo imeli kje. Zvečer smo mokre oblekli zvali v omarice in jih zjutraj prav tako mokre oblekli. Nič bolje ni bilo, ko smo delali v skrivnostni komandi, ki se je imenovala »Baracke X«. Kopali smo temelje za novo stavbo. Kasneje se je izkazalo, da smo kopali temelje za novi krematorij.

Proti koncu zime se je jetnikov začela lotevati bolezen, ki smo ji rekli hungertyphus¹⁸. V resnici to ni bila bolezen. Podhranjeni in izčrpani organizem ni mogel več v redu opravljati svojih funkcij in ljudem so se začele pojavljati otekline na vekah, rokah, nogah in trebuhih. Koža je pomodrela in na prenapetih mestih začela pokati, ker je povzročalo hude bolečine. Otekline so napredovale in jetniki so ponoči brez glasu umirali. Nekaterim so se na ranjenih nogah pojavile flegmone. Taki so odhajali v revir, od koder so se le redko vračali.

Aprila 1942 sem v kopalnici opazil, da je na kolenu pod pritiskom palca ostala jamica, ki se ni hotela takoj napolniti. To je bil prvi znak, da se me loteva »hungertyphus«.

Vedel sem, da pomeni to konec. Otekline so se hitro širile. Zjutraj sem imel veke tako otečene, da sem moral s prsti odpirati oči. Potem se je otekline pojavila na trebuhu in nazadnje na rokah. Hoja je postajala okorna, vsak gib boleč. Bolezen je hitro napredovala in računal sem, koliko dni ali tednov mi je še usojenih.

Takega me je konec aprila potegnil iz vrste esesovec, ki je odbiral ljudi za poskuse z malarijo. Odpeljal nas je v revir, kjer je vsakdo dobil svojo bolniško posteljo. Ze prvi dan popoldne me je bolniški strežnik (pfleger) odpeljal v laboratorij, kjer je drug strežnik vpricho mene odvzel malaričnemu bolniku z visoko temperaturo približno 5 kubičnih centimetrov krvi in mi jo vbrizgnil pod kožo na prsih. Vrnil sem se v posteljo, kjer so začeli meni in vsem, ki smo bili v sobi, vsake tri ure, podnevi in ponoči, meriti temperaturo in pulz. To je trajalo tri dni. Četrty dan sem dobil v stegno injekcijo kinina, nato pa še peti in šesti dan. Stvar ni bila boleča, le ko sem se hotel opreti na nogo, se mi je zvila, kot da je iz testa.

Po nekajdnevem presledku sem ponovno dobil kri malaričnega bolnika, nato tri zaporedno injekcije kinina in po nekajdnevem presledku se je ves postopek ponovil. V desetih tednih, kolikor sem jih prebil na malariji (malariastation), so me petkrat inficirali s krvjo malaričnega bolnika, ne da bi se me bolezen prijala.

Zdi se, da je malarije več vrst. Meni na primer so vcepili malarijo vrste (Stamm) madagaskar. Zanimivo je, da so na Slovincu Majhnu iz okolice Pohorja vzgajali malarijo, ki so jo imenovali stamm majhen.

Izbruh boleznij je bil silovit. Bolniki so

dobili visoko vročino, strašno so se potili, nekateri tako zelo, da so imeli slamnjače skoz in skoz premočene, niso mogli jesti, vse telo jim je drgetalo (schüttelfrost), oslabei so tako zelo, da niso mogli hoditi. Napadi so se ponavljali v nekajdnevni presledkih in marsikoga je pobrala smrt. Bili so primeri, da so ljudje dobivali napade še po osvoboditvi.

Jetnike so inficirali z malarijo na več načinov. Eden od njih je bil ta, da je moral jetnik držati med stegni kletko, prevlečeno s tanko tkanino, polno komarjev vrste anopheles, ki so ga opikali do krvi.

Poskuse je vodil nek starejši profesor iz Münchna, ki je znal biti z jetniki zelo zlorov. V bolniške sobe ga ni bilo nikdar. Sedel je le pri kartotekah jetnikov in izvidih, odredjal terapevtske postopke in dajal druga navodila, vse ostalo pa so opravljali bolniški strežniki – jetniki. Iskal je serum, ki bi napravil človeka odpornega proti malariji. Uspeha seveda ni bilo, prav gotovo pa je, da po tej poti seruma ne bo nihče več iskal.

Skozi »malariastation« je šlo več sto jetnikov, med njimi tudi veliko Slovencev, Stane Sinkovec iz Kranja, Tone Hafner iz Strazišča, Franc Oman iz Kranja, Avgust Starman iz Suhe pri Škofji Loki in drugi, katerih imen se ne spominjam več.)

Hrana na malariji je bila jetniška, se pravi, skrajno pomanjkljiva. Mučil nas je glad, saj nismo imeli kaj početi in smo imeli zato dovolj časa misliti na jed. Toda telo se je odpočilo, njegove funkcije so se obnovile in otekline so izginile. Samo v prvih desetih dneh sem shujšal za 5 kilogramov. Ko sem se po končanih poskusih vrnil na blok, sem tehtal le še 45 kg. Sliši se paradoksalno, toda v sebi sem prepričan, da so mi prav poskusi z malarijo

Doslej objavljeni podatki o smrti Miloša Zidanška so pomankljivi bodisi glede kraja bodisi glede okoliščin, v katerih je padel 7. februarja leta 1942. S tem prispevkom želimo bralcem posredovati nekatere nove podatke o njegovi smrti in prikazati njegove človeške odlike, ki si jih je pridobil kot delavec-komunist v predvojnem revolucionarnem gibanju in v NOB.

nja se ga kot izredno načitanega, bistriga človeka, ki je znal s sodelavci navezati pristne osebne odnose. »Aktivisti na Notranjskem smo v njem videli čistega komunisto, sposobnega vojaškega poveljnika in vzornega političnega delavca,« je dejal Jože Pirc.

Na Notranjskem Zidanšek ni opravljal samo vojaških dolžnosti partizanskega komandanta, ampak je tudi tesno sodeloval z aktivisti na terenu, jim pomagal recimo pri ustanavljanju Narodne zaščite pri vaseh.

6. februarja, štiri dni po napadu Šerčerjevega bataljona na italijansko postojanko na železniški postaji Verd, se je Zidanšek v zaselku Hrivarjevo, 3 kilometre severozahodno od Velikih Blok, sešel s Pircem.

»Z Zidanškom sva bila domenjena,« je povedal Jože Pirc, »da se dobiva na Hrivarjevem pri kmetu Kraševcu, po domače pri Tonclju, ki je bil čvrst pripadnik OF. Bilo je sredi zime; snega je bilo čez meter. Ko sva zvečer sedela pri Toncljevih v izbi na peči in povečerjala žgance, ki jih je skuhala Toncljeva mati, mi je Zidanšek dejal: »Pirc, veš kaj, danes pa ne bova nič obravnavala teh zadev – jutri zjutraj.« Domeniti bi se namreč morala o novi razporeditvi štirih čet 3. bataljona Ljuba Šerčerja, ker so Italijani po napadu

na Verd začeli ofenzivo proti partizanom.

In tako je prišlo usodno jutro. Toncljeva hčerka, ki je imela nekaj opraviti pri živini v hlevu, prileti nenadoma v sobo, kjer sva midva še bila na peči, in zavpije: »Italijani gredo!« Zdrnila sva se; jaz sem skočil s peči, pogledal skozi okno: videl sem kakih 10 Italijanov, ki so prihajali v smeri hiše, mimo katere je vodila steza oziroma kmečka pot.

Vse se je odvijalo bliskovito. Milošu sem dejal: »Ostaniva tu!« Menil sem namreč, da kaka akcija ne pride v poštev; jaz namreč nisem bil oborožen, on pa je imel samo pištolo. Poleg tega sem videl, da Italijani nosijo s seboj cekarje in sem sklepal, da so prišli samo po hrano.

Naenkrat Zidanšku šine nekaj v glavo; zgrabi anorak, skoči ven in začne streljati na Italijane.

Ko so Italijani zaslišali strele oziroma ko so bili napadeni, so začeli streljati tudi oni: Zidanšek je padel.

Italijani so se hitro umaknili z okolice Toncljeve hiše, ker so verjetno mislili, da je v bližini več partizanov. Pozneje je na Hrivarjevo prišla cela četa italijanskih vojakov, močno oboroženih. Ti so mrtvega Zidanška odpeljali.

Jože Intihar, domačin iz bližnje vasi Ulaka, takratni aktivist, je bil tisti dan doma v svoji vasi. Iz prostora nad izbo v njihovi hiši je skozi okno videl, kako so Italijani skozi vas na velikih saneh za prevajanje hloedov peljali mrtvega partizana.

Pozneje mu je Toncelj pripovedoval, da je bil to Zidanšek, ki je padel pod sovražnimi streli na begu iz njihove hiše. Intihar trdi, da mu je Toncelj dejal, da je Zidanšek, ko so Italijani streljali za njim, bežal iz Toncljeve hiše mimo Otoničarjeve, pri Primožičevi hiši pa je obležal.

Na Hribarjevem so danes tri kmečke hiše. Primožičeva, pri kateri je padel Zidanšek, je opuščena. Jože Intihar misli, da bi bilo prav vzditi spominsko ploščo na Toncljevo hišo, v kateri je Miloš Zidanšek preživel zadnjo noč in zadnje jutro svojega življenja, preden je omahnil v smrt.

Lojze Štradjot

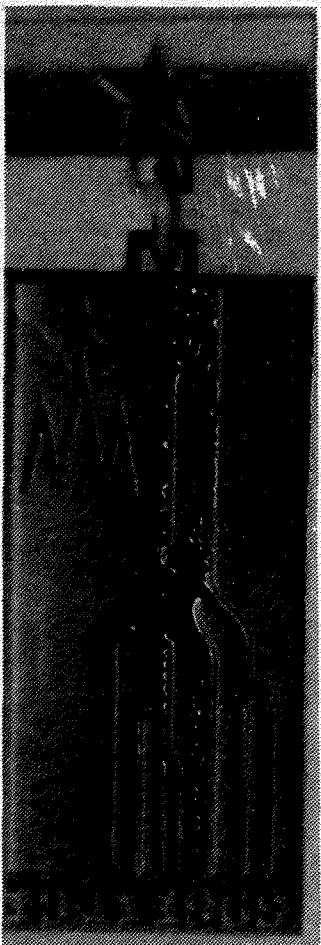
Naši partizanski znaki

Velenje 1969

Znaku, ki vam ga danes predstavljamo, je težko poiskati ali dati pravo ime. Premalo bi bilo, če zapišemo, da gre predvsem za znak borcev, ki so sodelovali na veliki prireditvi 27. aprila 1969 v Velenju. Nekatere posebnosti, ki jih bomo še navedli, govore o tem, da ni bil namenjen samo za proslavo.

Vsak, ki je bil na proslavi, je lahko kupil značko proslave, ki je stala pet dinarjev. Takrat to niti ni bilo tako malo. Ker tovrstne značke ne sodijo v okvir naših sestavkov, je za nas zanimiva samo značka, ki je visela na kovinskem obesku v obliki in barvah slovenske zastave. Značka proslave te zastave ni imela in je imela na vrhu za pripenjanje na obleko samo preprosto iglo. Toda tudi pri znaku, ki ima na vrhu kovinski obesek v obliki zastave, moramo biti zelo pozorni. V primeru, da ima zadaj vgrajeno zaporedno številko, gre za znak udeležencev pohoda 14. divizije na Štajersko, če pa te številke ni, je pred nami znak, ki so ga dobili vsi borci na proslavi. Pri tem ni bil omejen samo na štajerske in koroške borce, ampak so ga dobili tudi borci z drugih slovenskih pokrajin. Vsekakor je najzanimivejša oštevilčena različica, ki je bila namenjena udeležencem pohoda 14. divizije na Štajersko. Po pomenu jo lahko postavimo ob znak udeležencev pohoda, ki smo vam ga že predstavili, in k znački iz leta 1974, ki jo bomo šele opisali v enem od prihodnjih nadaljevanj. Številke, ki so bile vtisnjene na zadnji strani znaka udeležencev pohoda 14. divizije, imajo svoj pomen. Znak s številko 001 je dobil kot vrhovni poveljnik maršal Tito, ki je tudi bil na proslavi v Velenju. Znak s

številko 002 je dobil Viktor Avbelj-Rudi, ki je šel kot predstavnik glavnega štaba z divizijo na pohod skozi sneg in nemške obročje. Znak s številko 003 hrani doma legendarni narodni heroj Tone Vidmar-Luka. V spomin na velikega komisarja in slovenskega pisatelja Matevža Haceta je ostal znak s številko 004. Lepo in prav bi bilo

Štajerska in Koroška v revoluciji – Velenje 1969

seveda navesti imena vseh borcev in bork s pripadajočimi številkami znakov, če seveda tak spisok obstaja.

Kdor je bil na proslavi v Velenju, jo bo težko pozabil. Bil je lep in topel pomladni dan. Borci, kot da bi se dogovorili, so v veliki večini prišli na proslavo s pripetimi odlikovanji. Po enotah so v mimohodu stopali pred tribuno s predsednikom Titom in sploh je bilo vse zelo slovesno. Med borci in borkami so bili tudi taki s po tremi redi za hrabrost in borci s po tremi medaljami za hrabrost. Eden izmed njih kar z dvema, ki sta bili še medvojna izdelka in takrat tudi podeljeni.

Dodajmo še nekaj besed o opisu znaka. Je nenavadne oblike, saj je izdelan kot pokončen pravokotnik, ki je visok 46 in širok 21 mm. Sprejaj je prikazano zlitje razvejanih tokov v eno samo reko upora. Zraven je znamenje OF in spodaj napis 1941–1969. Na zadnji strani piše »Štajerska in Koroška v revoluciji«. Pod tem je, če gre za udeleženca pohoda 14. divizije, vgrajena številka, še niže pa datum 27. 4. 1969 in Velenje. Malo bolj skrben pogled nam pokaže še en droben napis, kjer lahko preberemo »Bertoni-Milano«. Težko je reči, ali je bilo najbolj prav, da je velenjska občinska skupščina naročila izdelavo teh znakov prav pri italijanskem, čeprav zelo solidnem, izdelovalcu znakov. Vendarle je šlo za znak ob obletnici našega narodno-osvobodilnega boja in bi ta znak lahko izdelali doma in ne v državi nekdanjega okupatorja. Tako se je marsikdo vprašal ob pogledu na napis izdelovalca...

Janez J. Svajnec

rešili življenje. Kasneje sem se moral vsak mesec »žglašati na revirju. Dobra stran malarije je bila tudi v tem, da so nas, ki smo bili na poskusih, vedno izločili, kadar so sestavljali transporte in tako smo ostali v Dachauu do konca.

Razen poskusov z malarijo so opravljali v taborišču še druge medicinske poskuse. Podrobnosti o njih so prišle na dan na nürnberskem, dachauskem in takoimenovanem zdravniškem procesu, mi pa smo vedeli o njih le malo. Jetniki, ki so morali sodelovati pri teh grozovitostih, so bili najbrž pod smrtno kaznijo zavezani molku in so le malo prihajali v stik z drugimi jetniki. Po taborišču se je šušljalo, da potapljaajo jetnike v mrzlo vodo in jih potem spet ogrevajo, da preizkušajo na njih učinke naglega znižanja zračnega pritiska in učinke strupenih plinov. Vsi smo poznali krepkega Rusa, ki je kljub nekajkratnim poskusom z mrzlo vodo ostal živ, za nagrado pa si je smel pustiti rasti lase. Med nami je bil tudi mlad, duševno zaostal fant iz Poljanske doline (menda se je pisal Likar), na katerem so baje delali poskuse s plinom. Iz njegovega zmedenega pripovedovanja je bilo mogoče posneti, da so ga z avtomobilom vozili v plinsko celico pri krematoriju. Pravil je, da se je tam proti njemu plazilo nekaj velikega. Domnevali smo, da je bil to kakšen obarvan plin. Kadar je fant zaslišal brnenje avtomobilskega motorja, se je pričel ves tresti in begati po sobi. Vendar se je rešil in se vrnil domov. Kaj več pa o teh poskusih večina jetnikov ni vedela. Opravljali so jih v revirju (bloki A, B, 1, 3, 5 in 7), ki jih je 3 metre visoka lesena ograja ločila od »blockstrasse«. Vhod v revir je bil samo eden (med blokoma A in B), vstop pa je bil dovoljen samo bolni-

škemu osebjem in bolnikom, ki so tja prihajali v spremstvu »blockschreiberja« po jutranjem apelu. Čeprav sem jeseni 1943 dva meseca preležal v revirju, sem vedel le to, kar se je dogajalo v naši sobi, vse ostalo pa mi je bilo prav taka neznanka kot ostalim jetnikom na blokih. Mislim, da nikogar niti ni mikalo stikati za revirskimi skrivnostmi, saj je bila taka radovednost smrtno nevarna.

V revirju sem bil nekajkrat priča moritvi bolnikov. Izvajal jih je višji bolniški strežnik (oberpfleger), ki smo mu pravili Spiess. Kot drugo bolniško osebje, je tudi on vedno nosil snežnobelo haljo. Moril je z injekcijsko iglo. Sprva nam njegovo početje ni vzbujalo pozornosti, čudno pa se nam je zdelo, zakaj je po injekciji bolnikovo telo začelo drgetati in zakaj mu je Spiess vedno potegnil rjuho čez glavo. Ko se je telo umirilo, sta vstopila dva strežnika, privezala truplu kartonček z jetniško številko na nožni palec in v odeje zavito telo odnesla.

Spomladi 1942 so pričeli prihajati na »štrafblok« prvi Slovenci. S Pintarjem sva se jih zelo razveselila. Dobila sva si prijatelje, s katerimi sva se lahko po domače pogovarjala, vesela pa sva bila tudi novic iz domovine, ki sva jih tako željno pričakovala. Večina od njih je morala skozi poskuse z malarijo. Med nami je bil tudi Čeh Bohuslav Kumpošt. Leta 1938 je prišel v Jugoslavijo in se kot tekstilni mojster zaposlil v predilnici na Trati pri Škofji Loki. Ob napadu na Jugoslavijo je šel med prostovoljce. Maja 1941 so ga Nemci zaprli in poslali v Dachau. Vse do osvoboditve se je rad družil s Slovenci. Imel je lastno metodo, ki mu je lajšala premagovanje taboriščnih težav. Po razpustu »štrafkompnije« je vedno nosil v žepu

kos lesa in kadar mu je bilo posebno težko, je stiskal ta les in si dopovedoval, da mora vzdržati.

Na »štrafblok« so pošiljali tudi jetnike z vijoličastim trikotnikom, ki so jim pravili »bibelforscher« (jehovci). Vedno so se držali skupaj in se šepetaje pomenkovali o svojih verskih zadevah. Med njimi je bil tudi neki Alzačan, učitelj po poklicu, ki je imel doma družino. Nekoč je dobil od doma sporočilo, da se mu je rodil prvi otrok. Na obrazu se mu je poznalo, kako si želi domov. Treba bi mu bilo le podpisati izjavo, da se odpoveduje svoji veri, pa bi bil izpuščen. Njegovi sovorniki so videli njegov boj in so mu skrivaj prigovarjali, naj ne podpiše. In res ni podpisal. Nam je bilo to povsem nerazumljivo. Kako je vendar mogel biti izobražen človek tako fanatično prepričan, da bo na zemlji zavladal Jehova in da bodo oni zavzeli v njegovem kraljestvu visoka mesta ter dosegli blaženost, ki je bila po naši oceni dosti manj vredna kot blaženost, ki jo je obljubljalo krščanstvo svojim vernikom na onem svetu. Število članov te verske sekte se je stalno krčilo in proti koncu vojne jih je bilo v taborišču komaj še kaj. Lahko da so uvidevali nesmiselnost svojega verovanja, ali pa so jih Nemci zapirali kje drugje. Priznati pa je treba, da so bili zelo potrpežljivi in tovariški, čeprav niso iskali družbe zunaj svojega kroga.

Tako je prišel 8. september 1942, moj najprej dan v taborišču. Tega dne je vsa »štrafkompनिया« nastopila na »appelplatzu«, kjer so nas razporedili po delovnih blokih. Novi »lagerkommandant« Weiss je razpustil štrafkompnijo. Na 15. bloku je ostalo le še nekaj jetnikov, med njimi Poljak Piatkiewicz, ki je žel naše nedeljeno občudovanje. Ne vem, kaj je

zagrešil, da je bil v bunkerju, od koder so ga pozimi 1942 pripeljali v »štrafkompnijo«. Naslednji dan je prišel na blok »bunkercapo« in fanta strašno pretepel. Fant je imel ves obraz razbit, pa ni dal niti glasu od sebe. Usedel se je v kot, uporno gledal v tla in nikomur ni rekel besede. Zdelo se mi je, da nas vse prezira. Ko se je nekoliko popravil, je vedno prijel za vsako delo, ne da bi ga bilo treba siliti. Tihega priznanja, ki smo mu ga dajali, sploh ni opazal. Videl se je, kot da je sam na bloku. Odlično je govoril nemško, dobra sta si bila samo s starešino bloka, s katerim sta se pogosto sprehajala pred blokom in se veselo pogovarjala. Delal je vtis aristokratskega domišljavca in se niti s svojimi sonarodnjaki ni družil. Kasneje sem ga večkrat videval skozi ograjo. Delal ni nikjer, vedno je bil lepo oblečen in dobro razpoložen. Ta nenavaden človek se mi je vtisnil v spomin in prav zanima me, kakšna je bila njegova usoda.

Sicer pa Poljaki in Slovenci nismo bili v najboljših odnosih. Ker smo v njihovih očeh veljali za komuniste, so na nas gledali nekako zviška, še bolj zviška pa na pripadnike narodov Sovjetske zveze. Čeprav jih je SS globoko prezirala (saupolaken), sem imel vendarle vtis, da so se še najbolje razumeli z jetniki – Nemci.

Moorexpres¹⁾ – Močvirski ekspres
hungertyphus²⁾ – dobesedno: glodovni tifus
schüttelfrost³⁾ – drgetanje telesa zaradi visoke temperature (mrzlica)
bunkercapo⁴⁾ – Kapo taboriščnih zaporov (bunkerjev)
Kriegsgefangenenlager⁵⁾ – taborišče vojnih ujetnikov

Se nadaljuje

BISTRA PRI ČRNI

Nastanek in izdaja
partizanske bolnišnice
B-11

Pravkar mineva 36 let od dogodka; bilo je 8. februarja 1945; ko so fašisti s pomočjo izdajalca odkrili partizansko bolnišnico B-11 in jo popolnoma uničili.

Vojna je šla h koncu in tudi na Koroškem je bilo več borcev. Partizanska aktivnost je po prihodu 14. udarne divizije na Stajersko in Koroško bila v popolnem razmahu. Gornja Savinjska dolina je bila osvobodjena. Na tem območju je bilo treba ustaviti okupatorjev umik. Zato je štab 4. operativne cone ukazal vzhodnokoroškemu odredu, da morajo na Koroškem zgraditi partizansko bolnišnico. Do takrat pa so vse ranjence prenesli v Gornjo Savinjsko dolino v Robanov kot.

Tovariš Peter Tomazin-Skala in njegova žena Pepca Tomazinova sta dobila nalogo, naj preko Raduhe kreneta proti Smerkovcu in poiščeta primerno mesto za partizansko bolnišnico. V to gradbeno skupino so bili določeni še naslednji borci domačini: Miha Lorbek, doma iz Črne, Karel Mlačnik iz Kaple, Franc Plazl iz Holmece, Franc Vastl, kuharica Klara-Zorka in za intendanta Viktor Povsod-Niko.

V Savinjski dolini se je začela glavna ofenziva Nemcev v decembru 1944. Bolnišnico v Robanovem kotu je bilo treba zaradi nevarnosti nujno premestiti, in vodstvo je odredilo, da morajo težje in lažje ranjence prenesti v novo bolnišnico v Bistru.

Lažji ranjenci so počasi ozdraveli in te so pošiljali v poljske bolnišnice, tako, da je bilo prostora za nove ranjence. Poljska bolnišnica je koncem meseca januarja 1945 bila v Koprivni pri kmetu Rojaku.

Iz skupine ranjencev, ki so odšli iz bolnišnice B-11 je ušel neki ranjenec, ter namesto da bi se javil v poljski bolnišnici v Koprivni se je šel prijaviti na policijo v Črno. Obveščevalna služba je tako obvestila vodstvo bolnišnice, da se je eden od ranjencev prijavil policiji. Takoj je bilo jasno da bo, pod pritiskom gestapa, partizansko bolnišnico v Bistri izdal. Našli so kraj v planini nad Prevrženom. Tam so namreč imeli kurirji mali bunker in ti so jim dovolili, da začasno lahko tja prenesejo ranjence, saj se kurirji lažje umaknejo kot pa bolnišnica z ranjenci. Iz snega so borci napravili bunker in vanj položili ranjence. Težje je bilo s hrano, ki so jo morali skriti v stari bolnišnici, da je Nemci ne bi našli.

Dne 8. februarja 1945 proti opoldnevu so borci novega bunkerja opazili dim, ki se je valil iz gostih smrek. Bilo je jasno, da je izdajalec dobro opravil svojo nalogo. Ne samo da je izdal svoje soranjence, temveč je pripeljal Nemce na kraj, kjer naj bi se odigrala velika krvava drama. Ker so se ranjenci in osebe pravočasno umaknili, so Nemci našli le prazno brunarico.

IGNAC ZDOVC

JESENICE

Z večjo disciplino na
Stol

Na Jesenicah je bila razširjena seja odbora za pohod na Stol, ki deluje v okviru občinskega odbora ZZB NOV Jesenice in koordinacijskega odbora planinskih društev jeseniške občine. Poleg članov odbora so bili navzoči tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij jeseniške občine, organov javne varnosti, JLA, planinskih društev in drugih organizacij, ki sodelujejo pri organizaciji in izvedbi vsakoletnega zimskega spominskega pohoda na Stol. Največ pozornosti so na seji namenili organizacijskim pripravam na letošnji pohod s poudarkom na priporočilu komisije za GRS pri Planinski zvezi Slovenije, da bi bil pohod drugače organiziran oziroma po drugi smeri.

Po obsežni razpravi so prisotni sprejeli tudi več pomembnih sklepov. Glede na to, da je na zadnjih pohodih, predvsem pa na lanskem zaradi nedisciplinirane posameznikov in neupoštevanja navodil prišlo do težjih nesreč, so sklenili, da spremenijo način organizacije pohoda.

Kot so se dogovorili na sestanku po pohod tokrat, tako v primeru dobrih kot slabih vremenskih razmer, potekal po dveh variantah. V primeru dobrih razmer bodo na vrh lahko šli le najbolj izkušeni in z dobro opremo. Za ostale bo urejena druga pot po planinah pod Stolom. Obe varianti bosta šteli kot udeležba na pohodu in bo vsakdo prejel ustrezno spominsko značko.

Ce vremenske razmere na Stolu v dneh pohoda, to je od 20. do 22. februarja, ne bodo ugodne, bodo vsi udeleženci odšli po planinah pod Stolom.

Temeljna naloga vseh bo, da se zagotovi kar največja možna varnost vseh udeležencev in sicer tako, da bodo nevarna mesta dodatno varovali z vrvmi in mrežami. Naslednja novost bosta, da bo dostop na vrh mogel le v organiziranih skupinah, vsaka skupina pa bo morala imeti svojega vodja. Za red in disciplino bodo skrbele večje skupine članov GRS, alpinistov in organov javne varnosti. Odbor za pohod na Stol bo podrobni program letošnjega pohoda preko Planinske zveze Slovenije posredoval vsem planinskim društvom, objavljen pa bo tudi v vseh sredstvih javnega obveščanja.

JANKO RABIČ

ORMOŽ

Sekcija kurirjev TV-15
S

Pri občinskem odboru ZZB NOV Ormož, že dalj časa deluje sekcija kurirjev TV-15 s. Pri svojem delu so zelo delovni. Med drugim so tudi občinski organizaciji v veliko pomoč in so ji v marsičem pomagali, da je lahko le-ta še bolj uveljavila svojo družbenopolitično vlogo. Razen tega imajo posamezni kurirji funkcije v SZDL, ZK in krajevnih skupnostih. Tako pohvalne besede smo slišali iz ust Vlada Ožbalta predsednika občinskega odbora ZZB NOV Ormož, na nedavnem sestanku sekcije kurirjev.

Dogovorili so se tudi, da bodo na Kogu, kjer so lani odkrili spomenik, vsako leto ob dnevu borca ali pa ob dnevu vstaje organizirali pohod mladih in šolske mladine vseh osnovnih šol občine Ormož. Vključili bodo še društvo prijateljev mladine in terenske družbenopolitične organizacije. To naj bi postalo tradicionalna vsakoletna manifestacija obujanja tradicij in spoznavanje zgodovine NOB. Zbranega imajo tudi precej gradiva o delovanju kurirske postaje TV-15 s in o drugih dogodkih iz nedavne preteklosti. O tem nameravajo izdati publikacijo, ki bo služila osnovnim šolam in drugim kot priručnik k zgodovini kraja.

Razpravljali so še o tem, naj bi letos odkrili spomenik tudi v Veliki Nedelji. Sredstva za to so pričeli zbirati v okviru tamkajšnje krajevne skupnosti. Posebno pozornost bodo posvetili praznovanju letošnje 40. obletnice vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Odbor IV. brigade VDV partizanskih kurirjev NOV Slovenije je za tvorno sodelovanje in za vso podporo podelil občinskemu ZZB NOV zlato plaketo.

Za predsednika sekcije so ponovno izvolili Matijo Luskoviča nekdanjega kurirja in tamkajšnjega domačina.

DRAGO MIKLAVEC

SMOLNIK-FALA

Spominska obeležja

Družbenopolitične organizacije in krajevna skupnost Smolnik-Fala, so praznovale svoj krajevni praznik. Ob tej priložnosti so odkrili spominsko ploščo na domačiji Grizold. Le-ta je bila v času okupacije izredno pomembna postojanka. Člani družine so tvorno sodelovali z NOB. Na njihovem domu je bila tehnika, javka za kurirje, obveščevalce in za aktiviste OF.

Dne 27. marca 1945 je okupator vse to odkril. Tega dne so nemške SS horde obkolile domačijo, mučili so gospodarja Mirka Grizolda, 15-letnega sina Franja in jima še živima iztaknili oči. Potem so oba in Jožeta Fridriha, ki je bil na domačiji, ustrelili. Gospodinja Antonija Grizold, ki še danes živi na domačiji, je bila z malimi otroci ki so jokali, se oklepali njenega krila, je bila priča tej tragediji. Nemci so nato kmetijo izropali, se opijanili in jo zažgali.

Podobno usodo so doživele kmetije Žampovi in Mihovi nad Lobnico pri Rušah. Partizanski kurirji in krajevna organizacija ZZB NOV Ruše in drugi so že leta 1978 dali pobudo, da je treba na teh domačijah odkriti spominska obeležja in pričeti zbirati denar. Zamisel so uresničili v lanskem letu.

DRAGO MIKLAVEC

TROMEJA

Spominska slovesnost
na karavli Edvard
Kardelj-Krištof

Na karavli Edvard Kardelj-Krištof na tromeji nad Ratečami je bila spominska slovesnost v počastitev rojstnega dne politika, državnika in teoretika Edvarda Kardelja. Na slovesnosti so se zbrali predstavniki obmejnih enot z območja Gorenjske, predstavniki družbenopolitičnih organizacij jeseniške občine, krajevnih skupnosti Rateče in Dovje-Mojstrana, carine in obmejne milice, pokrovitelji karavle, med gosti pa je bil navzoč tudi predstavnik ljubljanskega armadnega območja polkovnik Silvo Banovec.

Ta dan so granicarji izvedli tudi pohod iz dveh smeri na omenjeno karavlo in sicer iz Slatine na Tromejo in s Korenskega sedla na Tromejo. Pred kipom Edvarda Kardelja na prostoru pred karavlo sta zbranim spregovorila komandant obmejnih enot Gorenjske podpolkovnik Danilo Džurovič in komandant karavle Edvard Kardelj poročnik Drago Hrobat. Orisala sta Kardeljevo življenjsko pot, njegov lik in njegov velik prispevek pri razvoju našega socialističnega in samoupravnega razvoja. Vsi navzoči so se potem vpisali v spominsko knjigo v lepo urejeni in opremljeni Kardeljevi sobi na karavli na Tromeji. Prav tako so se dogovorili, da bodo prihodnje leto v počastitev rojstnega dne Edvarda Kardelja izvedli pohod na Tromejo, na katerem bodo poleg granicarjev sodelovali še mladinci, in drugi.

JANKO RABIČ

JESENICE

»Smuk karavanških
kurirjev«

Krajevna organizacija ZB NOV Javornik-Koroška Bela je priredila tradicionalni, tokrat že 26. »Smuk karavanških kurirjev« v spomin 51 padlim kurirjem med NOB v Karavankah. Poudariti velja, da je to največja spominsko-športna prireditev v alpskem smučanju pri nas za katero je vsako leto izredno veliko zanimanje. Na letošnjem smuku je nastopilo 320 tekmovalcev.

Tekmovanje je bilo izredno zanimivo in tudi izenačeno. V skupini osnovnih šol so slavili učenci Osnovne šole Heroja Bračiča iz Bistrice pri Trzinu, ki so osvojili prehodni pokal »Kip borca«. Med enotami teritorialne obrambe, JLA in ZRVS so bili najboljši predstavniki Občinskega štaba teritorialne obrambe Radovljica, med borčevskimi organizacijami člani ZB NOV iz Trzica, med enotami milice, granicarjev, carine in civilne zaštite so zmagali predstavniki Civilne zaštite krajevnih skupnosti Hrušica, v skupini osnovnih organizacij ZSMS pa so zmagali mladinci Španovega vrha.

JANKO RABIČ

MARIBOR

Uspešno prizadevanje
ZRVS

Na nedavni seji krajevnih konferenc ZRVS Prežihov Voranc so ugotovili, da so lani pri svojem delu dosegli precejšen napredek. Vsekakor zaradi skrbnih priprav predsedstva, komisij in odborov, ki so izdatno pomagali, da so RVS v večjem številu in bolje kot predlani izpolnili razmeroma zahtevne naloge. Takšna ugotovitev, je seveda razveseljiva, istočasno pa jih prepričuje, da bi lahko delali še prizadevneje in dosegli še več kot so.

O svojem delu tudi poročajo v izdani številki glasila v katerem je vrsto napotkov. Poleg pohvalnih rezultatov in ostalih podatkov, o sodelovanju z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami v krajevni skupnosti ter načrtu dela konferenc ZRVS za leto 1981, je tudi nekaj kritičnih pripomb, ki opozarjajo na določene probleme, s katerimi se ubada krajevna organizacija ZRVS Prežihov Voranc.

DRAGO MIKLAVEC

SMOLNIK-FALA

V spomin na Ruško
četo

Družbenopolitične organizacije in krajevna skupnost Smolnik-Fala, so pred kratkim v Rušah na poslopju »JEKLO«, tovarna bazenske tehnike in kovanih izdelkov odkrili spominsko ploščo v spomin na Ruško partizansko četo. Tukaj so se namreč v decembru 1941 poleg ostalih zbrali tudi nekateri domačini iz Ruš, in ustanovili to enoto, katere borci so potem padli v poslednjem legendarnem boju Prvega Pohorskega bataljona. Ob tej svečanosti so razvili prapor krajevnih organizacij ZB NOV Smolnik-Fala. Na proslavi, ki je bila v gasilskem domu v Smolniku, so podelili knjižne nagrade za najboljše spise o NOB, učencem osnovne šole Janke Glazer (znan pesnik iz Ruš), dijakom tehniške kemoelaborantske šole Ruše in tamkajšnjim mladincem. Razen tega so pripravili več športnih iger in tekmovanj ter zmagovalcem izročili pokale.

DRAGO MIKLAVEC

LJUBLJANA BEŽIGRAD

Srečanje jubilarntov

Tovariško srečanje in počastitev jubilarntov je bilo 23. januarja 1981 v prostorih krajevnih skupnosti Urške Zatler na Bratovski ploščadi št. 28.

Ta organizacija ZB NOV šteje 61 članov od tega nas je bilo prisotnih 18. Ostali člani pa so bili opravičeno odsotni vsled bolezni in ostarelosti.

Predsednik naše organizacije Stane Cunder je najprej vse navzoče lepo pozdravil in vsem skupaj zaželel srečno in uspešno novo leto, nato pa kratko obrazložil današnjo politiko v svetu in pri nas doma. Posebno je poudaril, da moramo iti po poti, ki jo je začrtal naš tovariš Tito. Podelil je tudi knjižne nagrade jubilarntom Borisu Krnacu ob njegovi 75-letnici in Danici Grgič ob njeni 75-letnici.

Za 60-letnico pa so dobili knjižne nagrade: Silvo Čebulj, Marija Pipan, Alojzija Usenik. Tovariško srečanje se je zavleklo tja do 22. ure ob krmljanju in obujanju spominov na tiste težke čase in seveda ob prijetni družbi in prepevanju partizanskih pesmi. Takih in podobnih srečanj si še želimo vsi borci in aktivisti v naši organizaciji ZB NOV.

VILI SEVER-BIL

MARIBOR

Popis o udeležbi v
NOB

V Mariboru so pričeli popisovati udeležence in sodelavce, ustreljene ter umrle, ki so v času od 1941. do 1945 živeli in delali na območju sedanje občine Maribor. S popisom naj bi zajeli poleg borcev in aktivistov OF, še vojne ujetnike, izgnance, politične zapornike in internirance v koncentracijskih taboriščih ter tiste, ki so se po letu 1945 odselili iz Maribora.

S temi podatki želijo na dokumentirani način prikazati udeležbo občanov Maribora v tistih usodnih dneh. Ko bodo imeli zbrano vse gradivo in ga bodo primerjali še z drugimi viri ter preverili, nameravajo pozneje izdati monografijo.

Pri Zvezi združenj borcev NOV v Mariboru so prepričani, da je to, sicer zelo težavna in zahtevna naloga, ki je ne bo mogoče tako hitro uresničiti in vendar računajo na vso podporo in resnost krajevnih organizacij ZZB NOV. Z vestno izpolnitvijo evidenčnih listov bodo obogatili muzej NOB v Mariboru z dokumentacijo, ki jo sedaj ne poseduje.

DRAGO MIKLAVEC

Biserna poroka

Štiriinosemdesetletni Jože in petinosemdesetletna Franciška bosta 6. februarja slavila 60 let skupnega življenja – biserno poroko.

Jože Miklavčič, Kranjčev ata iz Malin pri Semiču, se je rodil 11. marca 1897 v revni kmečki družini, ki je štela osem otrok. Bil je najmlajši, zato ga je oče zadržal na posestvu.

Kot mlad fant je bil devet mesecev v avstro-ogrski vojski, potem pa dve leti v ruskem ujetništvu.

Leta 1921 si je za življenjsko sopotnico izbral Franciško Gvozda iz Pristave pri Novem mestu, rojeno 4. novembra 1896. Imela sta devet otrok. Ker pa je bilo gospodarsko poslopje slabo, zemlja pa hribovita in kamnita, je bilo življenje za vsa lačna usta težko. Tako se je Jože leta 1927 podal v Kanado za kruhom. Po petih letih se je zaradi bolezni vrnil. Po letu 1939 je spet odšel od doma, v Nemčijo. Pred izbruhom vojne se je vrnil domov in se takoj povezal z NOG. V začetku leta 1942 je bil izvoljen za vaškega zaščitnika. Kot zvest sodelavec NOV je bil izvoljen za delegata na Zboru odposlancev slovenskega naroda v Kočevju, ki se ga je udeležil od 1. do 3. oktobra 1943.

Takoj po izvolitvi je sklical na sestanek vse vaščane od 16. do 60. leta starosti. Med vaščani je vzdrževal složnost vse do konca vojne. To pa mu je uspelo zato, ker je na vaškem sestanku med ostalim predlagal sklep: »Vsi moramo biti aktivni in enotni sodelavci NOB in v vasi ne sme biti izdajalca!«

Jože je skrbel za prehrano borcev, za prevoze, pranje obleke, obveščanje o nevarnih situacijah, za straže, prekope cest itd. Pri njem je našel vsak partizan zavetje, dober zalogaj in toplo krušno peč. V njegovi hiši je bil vsak štab partizanskih enot, ki so se zadrževali v vasi.

K delu je pritegnil tudi ženo Franciško ter hčerki Franko in Mimico, ki sta bili že leta 1943 sprejeti v SKOJ. Starejši sin Jože je bil partizan in je leta 1943 v času nemške ofenzive padel pri Kostonjavi.

MARLJA PLANKAR

Fotografija je z zlate poroke pred desetimi leti. Letos, 6. februarja, bosta slavila biserno poroko. Za njima je 60 let skupne življenjske poti, na kateri sta bila eden drugemu v oporo. Da bi tako ostalo še naprej...

**Božidar
Radilović-Ante**

V začetku oktobra smo se na ljubljanskih Žalah poslovili od Božidarja Radilovića, ki se je rodil leta 1918 v Tugarah pri Splitu. Za NOG je začel delati že leta 1941. Zbiral je material za partizane. Po razpadu Italije se je vključil v 3. bataljon 9. brigade. Leta 1945 pa je vstopil v Gubčevo brigado. Bil je odlikovan.

Janez Prelesnik

Na pokopališču v Stranjah pri Kamniku smo se novembra poslovili od Janeza Prelesnika. Rodil se je v Stranjah leta 1900. V NOB se je vključil že leta 1942. Bil je terec OF. Njegova hiša je bila varno zatočišče borcev in aktivistov. Bil je tudi predsednik terenskega odbora OF in član gospodarske komisije. Tudi po vojni je bil zelo aktiven. Za svoje delo in zasluge je bil večkrat odlikovan.

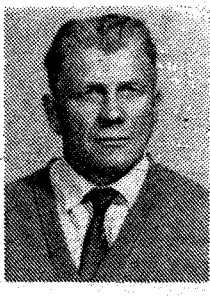
Martin Žagar

Rodil se je leta 1908 v Iški vasi. Med vojno je bil izgnan v Travnik v BiH. Maja 1942 je vstopil v 1. četo Šerčerjevega bataljona. Leta 1944 je bil imenovan za načelnika NZ rajona Barje, kasneje se je priključil varnostnemu odseku štaba 2. divizije Knoj, kjer je bil do osvoboditve. Po osvoboditvi se je vključil v obnovo domovine. Pokopali smo ga februarja na ljubljanskih Žalah.

Matevž Deželak

Novembra je v 63. letu starosti umrl Matevž Deželak, član ZB NOV Rečica. Zgodaj je začel delati proti okupatorju, k partizanom pa je odšel julija 1944. Po vojni je bil rudar v rudniku Laško do upokojitve. Pokopali smo ga na rečičkem pokopališču.

Alojz Pugelj

Novembra smo se v Ilirski Bistrici poslovili od borca Alojza Puglja iz Kosez pri Ilirski Bistrici. Rodil se je leta 1912. Že kot mladenič se je povezal z organizacijo TIGR. Zaradi fašističnega nadzora se je leta 1938 odselil v Jugoslavijo, in sicer v Beograd. Povezal se je z revolucionarnim gibanjem. Oktobra 1942 so ga aretirali, nato izpustili pa spet aretirali. Septembra 1944 je z ženo in še nekaterimi drugimi Slovenci odšel v partizane v Srem. Bil je dvakrat odlikovan.

Janez Homar-Karo

Oktobra smo ga pokopali na pokopališču v Nevljah pri Kamniku. Aprila 1942 je vstopil v Kamniško četo, nato Kamniški odred, in ko je bila ustanovljena Šlandrova brigada, je bil v njej. Konec vojne je dočakal v 4. operativni coni. Ves čas je bil v operativnih partizanskih enotah kot intendant. Tudi po vojni se je aktivno vključeval v družbeno dogajanje. Bil je nosilec partizanske spomenice 1941 in več odlikovanj.

Angela Markič

Na kriškem pokopališču smo se novembra poslovili od članice VVI in ZB NOV Angele Markič iz Žiganje vasi. V OF je sodelovala od začetka. V njeni hiši je bila partizanska javka in obveščevalna. Dva sinova je zgubila v boju za svobodo.

Viktor Vuk

Septembra smo se na litiškem pokopališču poslovili od borca za severno mejo, aktivista in borca NOV Viktora Vuka. Leta 1898 je bil rojen v Trzinu. Že pred vojno je bil napreden delavec, zato ga je gestapo zaprl v begunjske zapore julija in avgusta 1941. Aktivno je začel delati za NOG leta 1942, a organizirano sredi leta 1943. Pred ponovno aretacijo se je rešil tako, da je odšel v KZO. Jeseni leta 1944 je bil 4 tedne v partijski šoli v Ljubnem. Za svoje zasluge je bil dvakrat odlikovan. Po vojni je delo nadaljeval v družbenopolitičnih organizacijah in društvih.

Baldo Dragič

Rojen je bil leta 1914 v vasi Pridvorje v Hrvatski. Bojeval se je v Dalmatinski proletarski brigadi in v Kunavskem odredu. Po osvoboditvi si je ustvaril družino v Slovenski Bistrici. Vključil se je v povojno izgradnjo ter delal v raznih delovnih organizacijah. Za zasluge med NOB je bil odlikovan. Pokopali smo ga novembra.

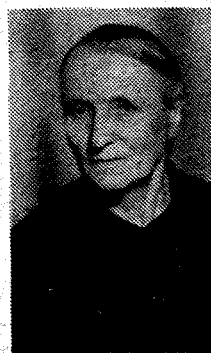

Alojzija Strle

Novembra smo se na pokopališču v Viševku v Loški dolini poslovili od Alojzije Strle, Valkove mame, doma iz Markovca. Najstarejši sin Viktor je padel, sinova Stanika in Ludvika ter moža so zaprli. Pregarjana je bila tudi sama s hčerkama in najmlajšim sinom. Klonila ni niti tedaj, ko je zloglasna črna roka z bombami napadla njeno hišo. Tedaj je bila ranjena skupaj s sinom Francetom, ki je za posledicami kmalu po vojni umrl.

Andrej Ažman

Septembra smo se na kamnogiškem pokopališču poslovili od 70-letnega Andreja Ažmana iz Zgornje Lipnice. Pet bratov je bilo pri partizanih, starši pa izseljeni v Nemčijo. Tudi sam je bil od leta 1943 pa do konca vojne bорец Prešernove brigade.

Franciška Petelin

V Preserju smo se januarja poslovili od partizanske mame Franciške Petelin, stare 86 let. Že v začetku organiziranega odpora proti okupatorju se je vključila v aktivno in organizirano delo za NOG in mu je ostala zvesta vse do konca vojne. Za svoje delo je bila tudi odlikovana.

Milan Črnilogar

Avgusta smo se od Milana poslovili na ljubljanskih Žalah. Rojen je bil leta 1908 v Šebreljah na Tolminskem. Januarja 1942 se je priključil OF in kot aktivist deloval na terenu. Septembra 1943 se je priključil Tolminskemu odredu in deloval kot obveščevalec, od oktobra 1944 dalje pa v 9. korpusu. Ves čas po osvoboditvi je služboval v organih za notranje zadeve. Za svoje delo med NOV in po vojni je prejel odlikovanja, priznanja in pohvale.

Jože Rozman

Umrl je sredi septembra, star 73 let. Pokopali smo ga v Bohinjski Bistrici. Vsa družina je od začetka sodelovala v NOV. V sredini leta 1943 je odšel k partizanom. Za njim so šli še trije bratje in sestra. Bojeval se je v Jelovski četi, Prešernovi brigadi in Vojkovi brigadi. Bil je trikrat odlikovan. Po osvoboditvi je delal na kmetiji. Ostal je aktiven bорец v partičnih organizacijah.

Marija Perčič

Novembra smo se na kriškem pokopališču poslovili od članice VVI Marije Perčič iz Sebenj. Rodila se je pred 90 leti. Med okupacijo je vsa družina delala za OF. Trije sinovi so se bojevali proti okupatorju, eden je padel.

Silva Fertin

V začetku julija smo se od nje ob številni udeležbi članov ZBZ NOV in krajanov poslovili na medvoškem pokopališču. Rodila se je leta 1911 v Trstu v delavski družini. Po italijanski zasedbi Trsta leta 1918 so se izselili v Medvode. Pred drugo svetovno vojno je aktivno delovala v sokolskem društvu. Kmalu po fašistični okupaciji se je opredelila za OF in od maja 1943 aktivno delovala, posebno v SPZZ. Tudi po vojni je aktivno delovala pri obnovi domovine. Leta 1948 je bila sprejeta v KP in ostala je predana in delavna vse do smrti.

Tone Žnidaršič

Maja smo se poslovili od borca Toneta Žnidaršiča, doma iz Podčerkve v Loški dolini. Komaj 16 let starega so ga fašisti leta 1943 odpeljali v šempetrske zapore in nato na otok Ustika. Po razpadu Italije se je vključil v Šerčerjevo brigado v sestavi 4. divizije. Udeležil se je legendarnega pohoda na Stajersko, kjer je bil zajet in odpeljan v koncentracijsko taborišče, kjer je ostal do osvoboditve.

Anton Žnidaršič

V začetku decembra smo se poslovili od Antona Žnidaršiča, doma iz Podčerkve v Loški dolini. Junija leta 1942 so ga fašisti odpeljali v koncentracijsko taborišče na Ustiko. Po razpadu Italije je stopil v NOV in bil dodeljen komandi mesta Stari trg. Bil je ranjen in zdravljen se je v Bariju. Nato se je vrnil s prekomorskimi enotami v domovino in se bojeval do konca vojne.

Milan Šepetavc

Prvega decembra je umrl znani bорец in družbenopolitični delavec Milan Šepetavc. Rodil se je leta 1919 v Gregovcih na Bizeljskem. Leta 1941 se je vključil v narodnoosvobodilno gibanje. Pred okupatorjevim preganjanjem se je moral umakniti na Hrvaško, kjer je v Kraljevcu nadaljeval z organiziranim delom kot član Skoja in KPJ do leta 1943, ko je stopil v enoto Zagorskega bataljona. Bil je komisar bataljona in nato komisar Varaždinskega vojnega področja. Po osvoboditvi je ostal v JLA in je bil leta 1961 upokojen kot podpolkovnik. Nato je v Novem mestu opravljal pomembne družbenopolitične funkcije. Bil je predsednik občinske skupščine v Brežicah, predsednik občinske borčevske organizacije, poslanec v republiški skupščini, delegat družbenopolitične zbora skupščine občine Brežice pa predsednik mnogih komisij. Posebno pomembno je bilo njegovo prizadevanje za obrambne priprave in usposabljanje krajanov za SLO in DS v KS. Za svoje zasluge v vojni in po njej je prejel več vojaških in državnih odlikovanj. Pokopali smo ga na Bizeljskem.

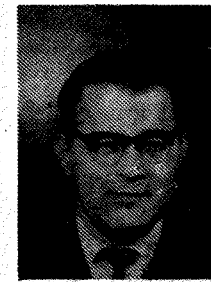

Jože Drol

Na otoškem pokopališču pri Podnartu smo se decembra poslovili od Jožeta Drola iz Zaloš. Rodil se je v Zalošah pred 78 leti. Že v drugi polovici leta 1942 se je aktivno vključil v NOG. V partizane je odšel septembra 1944. leta. Vsa povojna leta je bil aktiven družbenopolitični delavec in zgleđen komunist.

Jakob Koselj

V 76. letu starosti je umrl Jakob Koselj iz Spodnje Lipnice. Med vojno je aktivno sodeloval v NOV. Aprila smo ga pokopali na kamnogiškem pokopališču.

Janez Pečan

Na pokopališču Dobrova pri Ljubljani smo decembra pokopali Janeza Pečana, rojenega leta 1925 v vasi Brezje pri Dobrovi. Za NOB je začel delati že v prvi polovici leta 1942. Maja 1942 je odšel k partizanom v Dolomitski odred, pozneje je bil dodeljen v Šerčerjevo brigado ter se je priključil 14. diviziji, v kateri je bil do osvoboditve. V boju je sodeloval pri Turjaku, Grčaricah, v Jelenovem žlebu in bil tudi na pohodu 14. divizije na Stajersko. Svobodo je dočakal v Borovljah. Imel je čin kapetana in bil je odlikovan.

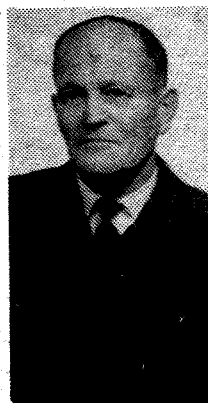
Pavla Pavliha

Junija smo v Hotiču pokopali partizansko mamo Pavlo Pavliha, staro 63 let. Kot napredna kmetica se je že spomladi leta 1942 organizirano povezala s terenom. V njeni hiši je nastala javka. Pri njej so se večkrat zdravili ranjeni partizani. Bila je članica OF in AFZ. Vse to delo je organizirano opravljala vse do osvoboditve. Za organizirano delo med NOB je imela priznano posebno dobo v dvojnem štetju od leta 1942 do osvoboditve.

Pavla Markovič

Na tržiškem pokopališču smo se novembra poslovili od članice VVI in ZB NOV Pavle Markovič. V vojni je izgubila moža in hčerko. Bila je dolgoletna članica VVI in poverjenica. Rodila se je pred 73 leti. Vse svoje življenje je posvetila družini in družbi.

Ludvik Meden

Decembra smo se od Ludvika poslovili na begunjskem pokopališču. Rodil se je leta 1911 v Begunjah pri Cerknici. Že leta 1941 je začel sodelovati z NOB, zato so ga Italijani junija 1942 internirali na Rab. Po razpadu Italije se je vključil v Rabsko brigado; po razpustu te brigade je bil v Ljubljanski brigadi, nato v zaščitni četi 18. divizije vse do osvoboditve. Za svoje junaštvo in hrabrost je bil večkrat odlikovan. Po vojni je aktivno pomagal pri obnovi domovine, aktiven je bil tudi v vseh družbenopolitičnih organizacijah.

Marija Hlad

Konec novembra smo na unškem pokopališču pokopali Marijo Hlad iz Unca. Rodila se je leta 1908. Leta 1941 je skupaj z brati začela delati za partizane. Zbirala je hrano, sanitetni material in drugo.

Albin Zupancič

Rodil se je leta 1916 v Ljubljani. Za OF je aktivno delal od leta 1941. Italijani so ga aretirali marca 1942 in ga odpeljali v Gonars, kasneje v Remicci, nato v Dachau, kjer je bil do osvoboditve. Po osvoboditvi je zavzeto pomagal pri obnovi domovine. Pokopali smo ga marca lani na ljubljanskih Žalah.

Izidi žrebanja nagradnih križank

Žreb je imel tokrat dosti dela, saj smo »bobnič zavrteli« kar za pet nagradnih križank. Pravilnih rešitev je veliko, kar pomeni, da križanke niso bile težke, veliko pa je tudi reševalcev. Knjižne nagrade bodo za posamezne pravilne rešitve prejeli:

za križanko ETA CERKNO

Rudi BURIC, Gestrinova 8, 61000 Ljubljana
Rozika FISTRIC, Pohorski bataljon 251, 61000 Ljubljana
Olga ROJ, Wolfova 4, 61000 Ljubljana

Pravilna rešitev – vodoravno

ETA Cerkno, tovarna, SN, Arno, Petan, Lu, elektrotermičnih, AP, Nela, arena, vrata, pas, tirs, RS, patron, ara, AJ, gem, Oton, IZ, rima, tip, ab, sel, atom, karantena, LU, peta, potopni grelec, Otaru, er, gazi, varan, Zidar, NF, NG, telo, ae, termostat, eho, pr, RAI, AA, Antonio, Franja, mat, Ant, LT, Lar, Ernee, ag, akt, ulj, VR, grelna, AK, Ig, Evropa, plošča, jen, lanser, Ela

za križanko ELKROJ MOZIRJE

Dora TOMADUZ, Dolomitskega odreda 18, 66230 Postojna
Metod LAMPIČ, Stare Črnuče 18, Ljubljana
Marija URBAJS, Cesta na Sketje 38, Medvode

Pravilna rešitev – vodoravno

Elkroj Mozirje, IZ, go, trs, Rato, Anet, origano, osnova, IT, kriza, Ast, šok, lak, natakak, Ina, EK, satir, Stevan, pano, Atik, Ava, t, Ela, AO, alba, proizvodnja, na, modne konfekcije, Siam, laik, ocet, am, i, NLP, ara, TM, IO, uk, nova, iver, hara, čok

za križanko DROGA PORTOROŽ

Matjaž BARIČ, Cankarjeva 3, 68340 Črnomelj
Franc DOBERŠEK, Trg F. Kozarja 4, 61430 Hrastnik
Tomaž Finžgar, Novi svet 10, 64220 Škofja Loka

Pravilna rešitev – vodoravno

Droga, Po, Portorož, va, Ati, dika, bašen, ekstrakt, kavovin, la, ota, glavač, ara, uboj, arara, m, NP, Bakalov, raj, pasteta, aneksi, VA, argeta, do, Kra, RI, JRT, AP, Eva, si, or, psi, Izola, brand, eks, Zak, timol, ton, AO, Olt, bas, ide, fla, vor a id, am, Ate, žad, Jakše, patrola, Mito, Exe, Rim, RD, SV, alibi, ca tea, ork, med, in, bajram, koma at, etos, ral, ribiji brodet.

BOGATO ZA IZLETNIKE IN DOPUSTNIKE

Je že tako, da smo že sedaj začeli v družinskih proračunih načrtovati, kam poleti. Saj veste, dinar na dinar... morje. Veliko skrb kam, vam bo tudi letos odvzel TTG Celje, toz turizem in gostinstvo, ki je pripravil bogat paket letovanj za poletje, izletov za vse leto in za smučarje še posebno vabilo na Piršev dom pri Mislinju.

LETOVANJA

V organizaciji celjskega TTG, ki je dosedaj zadovoljil že številne dopustnike, boste letos lahko letovali na različnih krajih in v različnih hotelih.

NOVIGRAD je prijetno mesto na zahodni istrski obali. Od Poreča je oddaljen 16 kilometrov.

POREČ je eno najstarejših naselij istrskega polotoka. Nekatere ribiške naselje vsako leto privabi številne tuje in domače goste.

PUNAT na otoku Krku je zadovoljil še tako izbirčne goste. Tudi v MALINSKI na Krku vam bo TTG Celje zagotovil prijetno deset ali večdnevno bivanje.

PRIMOŠTEN leži na polotoku Kremil in je eno najlepših starih, tipičnih dalmatinskih mest na Jadranski obali. TTG je pri prijaznih domačinih poskrbel za apartmaje in zasebne sobe 1. kategorije in seveda organizirano prehrano.

Na otoku BRACU boste lahko letovali v POSTIRI in POVLJI. Zasebni penzion, hoteli in zasebne sobe.

Prijetno bo tudi na otoku VISU v KOMIŽI in VISU. Tisti, ki jim ne ustreza hotel, se bodo pač odločili za prijetno urejene zasebne sobe.

TTG Celje je rezerviral prostore tudi v RABCU, pri priljubljenem letoviškem mestecu številnih domačin in tujih gostov. Za vse, ki bi radi letovali že sedaj, pa priporočamo, da v

organizaciji TTG Celje obiščete KRANJSKO GORO in ATOM-SKE TOPLICE v Podčetrku.

V BEOGRAD

Od meseca marca naprej bo celjski TTG organiziral tudi posebne vlake za obisk Beograda, predvsem pa Hiše cvetja. Prijave (posamezne in skupinske) bodo sprejemali v turistični poslovalnici na celjski železniški postaji.

IZLETI

Za vse tiste, ki dobro vedo, da je prav najprej spoznati domovino, je letos TTG Celje pripravil vrsto zanimivih in prijetnih izletov.

Naj zapišemo nekatere:
BEOGRAD-BAR-DUBROVNIK (štiri dni)
BEOGRAD-OPLENAC-DJERDAP (štiri dni)
SARAJEVO-DUBROVNIK (štiri dni)
potovanje v VOJVODINO (štiri dni)
PO POTEH AVNOJA (Bihać, Prijedor, Mrakovica, Banja Luka, Jajce, Mrkonjić grad, Ključ, Drvar, Karlovac) – tri dni.
SARAJEVO-TJENTISTE (štiri dni)

Izlet z vlakom ali avtobusom v POMURJE za dva dni.
KUMROVEC in ATOMSKE TOPLICE, MIRNA in SEVNICA, PTUJ in BORL, na DOLENJSKO, KRAPINA in TRAKOŠČAN – na kratko – pester izbor, za vsak žep in prijetno počutje.

Izlete običajno organizirajo z vlakom, za vse tiste, ki imajo raje vožnjo z avtobusom, pa bodo seveda organizirali tudi to. Nedvomno, naredili bodo vse, da bodo vaše želje zadovoljene.

In kam bodo peljali avtobusi? Po domovini in v tujino! POSTOJNA – BOLNICA FRANJA, SLOVENSKE GORICE, DOLENJSKA, VRŠIČ-DOLINA TRENTA; LIPICA, GORENJSKA,

TRAKOŠČAN-KUMROVEC, NOVA GORICA, KOZARA-JAJCE, BUDIMPEŠTA (dva dni); BRATISLAVA-DUNAJ (dva dni) in PRAGA (tri dni).

Zanimiv pa je tudi enodnevni izlet z vlakom do Benetk. Odhod posebnega vlaka iz Celja je ob 4.40 zjutraj in vrnitev v Celje ob 18.30. Na vlaku postrežejo z zajtrkom in večerjo, ves čas pa je na voljo tudi bife.

HORTIKULTURA

Ob veliki akciji Hortikulture je celjsko Hortikulturno društvo skupno s TTG Celje pripravilo tudi poseben program izletov HORTIKULTURA 81, pri katerih bodo imeli člani poseben popust. Vse informacije bo mogoče dobiti v že omenjeni celjski turistični poslovalnici TTG (tel. 23-448), da pa se boste lažje odločili, naj predstavimo letošnji program:

Prekmurje – 7. marec, Beograd-Bar-Dubrovnik, od 26. do 30. marca, Po Italiji – od 25. aprila do 2. maja, Po dolini Krke – 16. maj, Beograd-Podravina od 21. do 24. maja, Praznik češenj v Goriških brdih, 7. junij, Furlanija + Julijska krajina, 13. junij, Benetke v mesecu juniju, Cvetlična razstava v Cerkljah, 4. julij, Notranjska-Čičarija-Trnovski gozd, 18. in 19. julij, Slapovi Krke-Velebit-Krk, 22. 23. in 24. avgust, Dunaj-Tullen, od 3. do 6. septembra, Makedonija, od 19. do 24. septembra, Slovenske gorice-Apaška dolina – Pohorje, 3. in 4. oktober, Kumrovec-Trepča, 24. oktober.

SMUČARJI!

Naj vam nazadnje velja še povabilo za obisk prijetnega Pirševega doma pri Mislinju (cesta Velenje-Slovenj Gradec), ki ga poleg prijetnih terenov odlikujeta predvsem odlična domača hrana in prijetna postrežba.

TTG Celje VAS VABI!

paloma

moderna
higiena

žepni robčki

PROIZVODNO PODJETJE

Semešadike S. P. O.

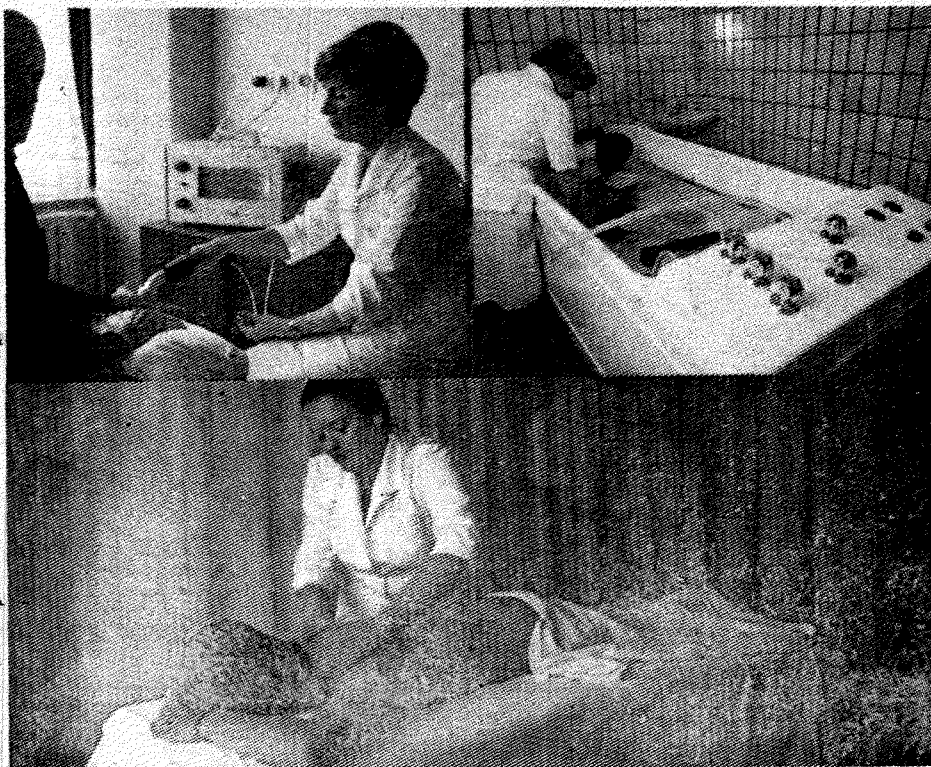
61234 MENGEŠ

TELEFON: DOMŽALE (061) 72-217

TELEGRAMI: SEMESADIKE

MENGES

TEK. RAČ. 50120-601-30325

zdravilišče dobma
63204 dobma
tel. 10631/nc. 778000
direktor 778012
recepција 778023
telegram: zdravilišče dobma
tekoči račun: sdk celje 50700 603 30463

INVALIDI, BORCI, UPOKOJENCI

odločite se za dopust, oddih, zdravljenje
v DOBRNI

V zdravilišču Dobrna uspešno zdravimo ginekološka, ortopedska, revmatična, nevrolška obolenja, idr.
V novem hotelu visoke B kategorije je pacientom in drugim gostom na voljo: kozmetična nega, savna, solarij, veliki termalni bazen, avtomatsko keglišče, trim kabinet in posebni prostori za seminarje in predavanja.

V nedeljo pa spet zares

Ce nam ne bosta do nedelje novi sneg ali odjuga, tako kot že večkrat doslej, kadar smo se pripravljali na Trnovski maraton, še posebej zagodla, se bomo vsi ljubitelji belih tekaških smučin spet videli v Črnem vrhu nad Idrijo že to nedeljo.

Ze dober teden dni preden so se smučarji tekači pognali s starta v Dupljah po nekdanjih borbenih poteh Kokrškega odreda, so nekdanji borci tega odreda napovedali zanimiv dvoboj smučini z ostalimi borci NOV. Srečko Štern, Ivan Štular, Franci Globočnik, Miloš Rutar, Janko Prezelj in Zdravko Sporn so se smučine lotili že od vsega začetka z vso »partizansko« zagnanostjo in se na svojem terenu niso pustili presenetiti, čeprav se jim je ekipa nekdanjih borcev, na čelu z nekdanjim odličnim tekačem in državnim reprezentantom Jožetom Knificem, Alojzom Ravnikom, Jožetom Švigljem, Janezom Lušino, Lojzetom Vodopivcem in Karolom Jelencem, odlično upirala. Kljub vsemu pa so z izjemnim tekom Srečka Šterna (1:22.19) uspeli »domaćini« premagati izbranca Jožeta Knifica.

Ze v nedeljo, na letošnjem Trnovskem maratonu, bosta v smučini dokazovali svoje moči spet dve ekipi. Ekipa tekačev Devetega korpusa že danes napoveduje dvoboj ekipi, ki bo sestavljena iz borcev ostalih enot. Prvo ekipo bo vodil Jože Knific, ekipo borcev iz ostalih enot pa Jože Švigelj, podpredsednik Smučarske zveze Slovenije in nekdanji predvojni reprezentant v smučarskih tehnik in kombinaciji.

Jože Knific je za ekipo Devetega korpusa določil naslednje tekmovalce: Jožeta Zvana, Franca in Janka Vojvodo, Otona Medveša, Vincenca Rupnika, Matevža Kordeža, Jožeta Šemrova, Petra Podgornika, Franca Medjo, Jožeta Simšiča in še nekatere druge, za katere pravi, da so skrivnost.

Vodja ekipe »ostalih« borcev Jože Švigelj pa nima skrivnosti. V svojo ekipo vabi poleg Srečka Šterna, Alojza Ravnika, Janeza Lušine, Francija Globočnika, Janka Prezljaja, Zdravka Sporna, Karola Jelenca, Ivana Štularja, Alojza Vodopivca, Bineta Vengusta, Staneta Erjavca, Lovra Korošca, Edvarda Piliha, Jožeta Zvana, Matevža Kordeža, Franeka Mugerla in Zdravka Korencana še vse ostale borce, ki se bodo udeležili teka na 15 kilometrov dolgi smučini, čeprav se »kapetan« Švigelj dobro zaveda, da bi mu bili v izjemno pomoč tekmovalci, kot so Janez Pavčič, Gregor Klančnik, Stane Konstantin in Miloš Bašin, vendar so se ti odločili, da bodo krenili po najdaljši maratonski smučini.

Samo še tole! Po končanem teku se ponovno dobimo pri odru, kjer bodo razglasili rezultate. Najstarejšemu udeležencu NOB bomo podelili posebno priznanje, vsem pa tradicionalne spominske predpasnike.

Veza: Miloš Rutar-Ružo, razpoznavni znak: predpasnik in partizanske borbene pesmi!

T. U.

Vabilo k sodelovanju

Življenje ljudi v vaseh med drugo svetovno vojno je do danes pomanjkljivo raziskano. Škoda bi bilo, da bi ta del naše zgodovine ostal mlajšim rodovom neznan in ne bi vedeli, kako so v teh spremenjenih življenjskih razmerah ljudje v neki vasi živeli med seboj, kako so si medsebojno pomagali, kako so sprejemali partizane in sovražnike, kako so se znašli ob različnih pomanjkanjih (npr. hrane, obleke, za delo sposobnih ljudi itd.), kako so sprejemali novo oblast in se pripravljali na osvoboditev. Tu ne mislimo toliko na delovanje posameznih partizanskih enot, kot na delovanje ljudi, ki so ostali doma in na različne načine prispevali k osvoboditvi.

V okviru Znanstvenega inštituta filozofske fakultete v Ljubljani poteka raziskovalna naloga Način življenja prebivalcev vasi Labinje, Trebenče in Poče pri Cerknem, zato vabimo k sodelovanju vse, ki so med vojno živeli ali delovali v teh ali bližnjih vaseh, da nam na spodnji naslov sporočijo svoje spomine ali pa svoj naslov in pripravljenost za sodelovanje. Vsem se že vnaprej najlepše zahvaljujemo. Dragoceno bi bilo tudi kakršnokoli slikovno gradivo.

Milan Vogel
Celovška 287
Ljubljana

Poizvedba

Ker pripravljamo kroniko Grgarja iz NOB, potrebujemo naslov tovariša Izidorja Kuljata, ki je naš rojak in živi nekje na Gorenjskem. V lanskem letu je zadnjo nedeljo v novembru ali prvo v decembru pripovedoval o Kokrški četi v oddaji »Še pomnite, tovariši«.

Prosimo tovariša Izidorja Kuljata, naj se oglasi na naslov: Združenje borcev NOV Grgar, 65251 Grgar.

Borci Štirinajste divizije

Vabimo vas na 18. tradicionalno tovariško srečanje, ki bo v soboto, 7. februarja 1981, ob 15. uri v Ljubljani, domu JLA, Trg OF 13.

Odbor 14. divizije

Vabilo

Ze šestintrideset let se je zvrstilo od tistega strašnega dne, ko je nemški okupator na Stranica zagrešil še enega svojih najhujših zločinov. Na vejah jablan ob cesti je pomoril sto borcev in aktivistov NOV. Letošnja žalna slovesnost pri grobovih na Stranica bo v sredo, 11. februarja 1981, ob 9. uri. Pri spominski slovesnosti bodo udeleženi tudi mladi pohodniki po poteh 14. divizije NOV, ki je v februarjskih dneh 1944 šla prek ceste Celje-Maribor v neposredni bližini sedanjih grobov talcev.

V počastitev spominskega dne talcev bo v avli osnovne šole Dušana Jereba v Slovenskih Konjicah tega dne ob 10. uri odprta še razstava Revolucionarno in pesniško delo Karla Destovnika-Kajuha, na katero prav tako vabimo vse udeležence spominske slovesnosti. Ogled razstave priporočamo tudi še v dneh po otvoritvi, vsej šolski mladini.

Zelimo, da se tudi vse organizacije združene ga dela, družbenopolitičnih in interesnih skupnosti vsaj s svojimi predstavniki udeležijo žalne slovesnosti pri grobovih in si ogledajo razstavo. Pričakujemo udeležbo tabornikov in šolske mladine iz naše občine in krajevne skupnosti Frankolovo.

Svojce talcev še posebej vabimo na skupno srečanje ob 11. uri v Domu upokojeencev na Milenkovi cesti v Slovenskih Konjicah.

Jakob Stefančič

Poizvedba

Prejela sem čestitko za novo leto 1981 od tovarišice, ki so bile z menoj v zaporu na Soliciji in na Poljanskem nasipu v Ljubljani. Tovarišice, ki so mi pisale, prosim, naj se mi oglasijo oziroma pišejo kaj več o sebi, ker po 36. letih sprejeti čestitko, je res lepo. Iz vsebine čestitke sklepam, da so imele srečanje v Ljubljani in iskreno si želim, da se naslednjemu srečanju pridružim tudi jaz.

Vida Tomašev
Lola Ribarja 47/II, Zagreb

Zahvala

Upravni odbor ZB NOV Otlica-Kovk se zahvaljuje za nesebično pomoč v denarju in prostovoljnem delu, ki nam je bila prepotrebna za izvršitev programa organizacije v letu 1980. Zahvaljujemo se Obrtno-gradbenemu podjetju Ajdovščina, Tok-gozdarstva SGG-Tolmin, upravnemu odboru ZB NOV Predmeja, svojem padlih naselja Predmeja in Otlica, krajevni skupnosti, SZDL, KOMS, članom ZB NOV in drugim vaščanom, ki so kakorkoli pomagali.

ZB NOV Otlica

Vabilo

Občinski odbor ZB NOV Škofja Loka in Združenje borcev NOV Škofja Loka organizirata ŽALNO KOMEMORACIJO v spomin na 50 ustrljenih talcev v ponedeljek, 9. februarja 1981, ob 16. uri pri spomeniku za Kamnitnikom. Komemorativni spoved bo krenil z Mestnega trga istega dne ob 15.30 uri.

Vabimo svojce padlih, občane in mladino, da se komemoracije udeležijo v čim večjem številu in tako počastijo spomin na padle žrtve.

Občinski odbor ZB
Škofja Loka

Odbor 2. SNOUB Ljuba Šercerja

sklicuje prvo zasedanje skupnosti borcev 2. SNOUB Ljuba Šercerja, ki bo v prostorih JLA v Ljubljani v soboto, 7. februarja 1981, ob 10. uri.

Dnevni red:

- sprejetje novih pravil delovanja skupnosti,
- izvolitev brigadnega in nadzornega odbora,
- določitev nalog v prihodnjem obdobju.

Obenem vabimo vse šercerjevce na tradicionalno srečanje borcev 14. divizije ob obletnici pohoda na Štajersko, ki bo istega dne v domu JLA z začetkom ob 15. uri.

Zdravljenje v Karlovih Varih

Na podlagi dogovora o izmenjavi gostov bo počitniški dom ZB NOV Ljubljana Banjole tudi let s poslal svoje člane na zdravljenje v to češko zdravilišče. Enaindvajsetdnevnega zdravljenja se lahko udeleži 40 članov, prednost pa imajo borci NOV iz občin, ki so ustanoviteljice počitniškega doma v Banjolah.

Prva skupina 20-članov bo odpotovala 1. junija, druga pa 21. junija 1981. Člani ZB NOV in ostali, ki čutijo, da so takega zdravljenja potrebni in upravičeni, naj prek občinskega odbora ZB NOV vložijo prošnje pri mestnem odboru ZB NOV Ljubljana, Komenskega 7, najpozneje do 15. aprila 1981.

Z nami na izlet

Uredništvo TV - 15 se je skupaj s SAP-VIATOR odločilo, da bi v tem letu še popestrili stike z vami, dragi naši naročniki in drugi bralci. Da ne bi sodelovali samo prek časopisnih strani, dopisov in podobnim, ampak tudi z osebnim pogovorom.

Za takšno priložnost bo poskrbel SAP-VIATOR z organizacijo različnih izletov, predvsem po domovini. Prijavi se lahko vsakdo med vami in pripravičani smo, da boste med prijavitelji iz različnih krajev naše ožje domovine našli veliko starih prijateljev.

Na izlet bo z vami potoval tudi eden naših članov uredništva in v sliki ter besedi zabeležil razpoloženje, spomine, pogovore itd. Zato vam predlagamo, da gremo skupaj na izlet.

Uredništvo in uprava TV-15

AKCIJA TV-15 IN SAP VIATOR AKCIJA TV-15 IN SAP VIATOR

AKCIJA TV-15 IN SAP VIATOR AKCIJA TV-15 IN SAP VIATOR AKCIJA TV-15 IN SAP VIATOR

TITOV MOST NA KRK

Zlati otok Krk je največji otok v Jadranskem morju. Od leta 1980 je povezan s kopnim z mogočnim mostom, ki je enkratni dosežek naših arhitektov.

Če si želite ogledati naš najobsežnejši objekt energetskega gospodarstva v Jugoslaviji, pojdite z nami na dvodnevni izlet. Videli in slišali boste mnogo zanimivega.

Odhod iz Ljubljane bo dne 21. marca ob 7. uri s Trga osvoboditve (nasproti Univerze).

Z avtobusom se bomo zapeljali skozi Kočevje do Delnic ter naprej čez Gorski kotar do Kraljevice. Pred veličastnim Titovim mostom se bomo ustavili in po želji peš prehodili 1.309,5 metra dolgi most. Vožnja do Omišlja ter kosilo v hotelu. Po kosilu si bomo ogledali naše znane turistične kraje na tem otoku. Ne samo sonce in lepo morje, tudi zgodovinske znamenitosti privlačijo mnoge domače in tuje goste na otok Krk. Mi si bomo vse znamenitosti v mestih Krku, Punatu in Baški ogledali brez turistične mrzlice, v miru in v prijetnem razpoloženju. Če bo vreme lepo, se bomo popeljali z ladjico na otok Košljun, kjer imajo shranjene zgodovinske zaklade otoka Krka. Vrnitev v Omišalj, večerja, prenočišče.

Po zajtrku se bomo sprehodili po lepi okolici in po kosilu krenili proti Reki in skozi Ilirsko Bistrico v Ljubljano, kamor je predviden prihod v zgodnjih večernih urah.

Potrudili se bomo, da bo izlet prijeten in zanimiv, ter da boste spoznali delček naše domovine.

V primeru večje skupine iz istega kraja (40-50 oseb) bomo organizirali izlet na željeni datum.

Cena izleta je 1.100 din in vključuje polni penzion in kosilo, vodstvo in organizacijo izleta.

Prijave sprejemajo vse poslovalnice SAP-VIATOR, lahko pa se prijavite tudi po pošti na naslov: Sap-Viator, Trdinova 3 61000 Ljubljana

PRIJAVNICA:

Priimek in ime -----

Stalno bivališče -----

Poleg sebe prijavljam še ----- oseb

Kraj in datum prijave -----

AKCIJA TV-15 IN SAP VIATOR AKCIJA TV-15 IN SAP VIATOR

ZVEZNI SEKRETARIAT ZA LJUDSKO OBRAMBO
- PERSONALNA UPRAVA -

razpisuje

NATEČAJ

za sprejem kandidatov za učence splošnih srednjih vojaških šol in gojence srednjih vojaških šol rodov in služb v letu 1981

KATERE SO SREDNJE VOJAŠKE ŠOLE?

- Letalska splošna srednja vojaška šola »Maršal Tito« v Mostarju;
- Splošna srednja vojaška šola »Franc Rozman-Stane« v Ljubljani (vpis samo iz območja SR Slovenije).
- V navedeni šoli je možen vpis v 1., 2. in 3. razred.**
- Srednja vojaška šola kopenske vojske v Sarajevu, smeri:
 - pehotna,
 - artilerija,
 - artilerijsko-raketne enote protizračne obrambe,
 - oklepne enote,
 - inženirstvo,
 - zveze,
 - atomska, biološka in kemična obramba.
- Tehniška srednja vojaška šola kopenske vojske v Zagrebu, smeri:
 - strojniška,
 - elektrotehniška
 - raketna,
 - kemijskotehnološka,
 - prometna.
- Letalskotehniška srednja vojaška šola v Rajlovcu, smeri:
 - strojniška,
 - elektrotehniška,
 - elektronskotehniška,
 - telekomunikacijska.
- Mornariškotehniška srednja vojaška šola v Splitu.
- Intendantska srednja vojaška šola v Sarajevu.
- Sanitetna srednja vojaška šola v Novem Sadu, smeri:
 - medicinska
 - farmacevtska (smer sprejema samo v 3. razred).
- V navedene šole je možen vpis v 1. in 2. razred.**

KAKŠNI SO POGOJI ZA SPREJEM?

Na natečaj se lahko prijavijo fantje, državljani SFRJ, ki izpolnjujejo naslednje zahteve:

a) splošni pogoji:

- da so zdravi in sposobni, kar bo ugotovila pristojna vojaška zdravniška komisija;
- da niso bili sodno kaznovani in da proti njim ne teče kazenski postopek;
- da imajo priporočilo o moralnopolitičnih lastnostih za šolanje in službovanje v oboroženih silah;
- da imajo soglasje staršev - skrbnikov.

b) posebni pogoji:

1. kandidati za 1. razred:

- da so rojeni leta 1965 ali kasneje;
- učenci, ki obiskujejo 8. razred osemletke, so morali 7. razred končati z najmanj dobrim uspehom, tisti pa, ki so osemletko že končali, so morali v 8. razredu doseči najmanj dober uspeh;
- učenci, ki so v 7. oziroma 8. razredu imeli dober uspeh, morajo v tem razredu imeti najmanj dobro oceno iz matematike, fizike in kemije;

2. kandidati za 2. razred:

- da so rojeni leta 1964 ali kasneje;
- učenci, ki obiskujejo 1. razred šole srednjega usmerjenega izobraževanja, so morali 8. razred osemletke končati z najmanj dobrim uspehom;
- učenci, ki imajo v 8. razredu osemletke dober uspeh, morajo iz matematike, fizike in kemije imeti oceno najmanj dobro;

3. kandidati za 3. razred:

- da so rojeni leta 1963 ali kasneje;
- učenci, ki obiskujejo 2. razred šole srednjega usmerjenega izobraževanja, so morali 1. razred končati z najmanj dobrim uspehom, tisti pa, ki so 2. razred končali, morajo v tem razredu imeti najmanj dober uspeh;
- učenci, ki imajo v 1. in 2. razredu dober uspeh, morajo v tem razredu iz matematike, fizike in kemije imeti najmanj oceno dobro.

KAKO SE PRIJAVITE?

Kandidati, ki se žele javiti na ta razpis, naj se zgledajo pri občinskem upravnem organu za ljudsko obrambo v občini, kjer imajo stalno bivališče. Tam bodo dobili vsa pojasnila.

ŠOLANJE, PRAVICE IN OBVEZNOSTI UČENCEV IN GOJENCEV

Šolanje se v splošnih srednjih vojaških šolah in srednjih vojaških šolah rodov in služb začne 1. septembra 1981 in traja štiri, tri oziroma dve leti.

Učenci in gojenci stanujejo med šolanjem v internatu in imajo na stroške Zveznega sekretariata za ljudsko obrambo pravico do: stanovanja, hrane, oblačil in obutve, šolskega pribora, učbenikov, zdravstvenega varstva, denarnega nadomestila za prevoz do doma in nazaj ob polletnih in letnih šolskih počitnicah ter do mesečnih denarnih prejemkov.

Učenci Letalske splošne srednje vojaške šole »Maršal Tito« so med šolanjem poleg obvladovanja rednega programa dolžni letati z jadralnimi in motornimi letali z dvojnimi komandami po programu jadranja-letanja, po končani šoli pa nadaljujejo šolanje na Letalski vojaški akademiji.

Učenci splošne srednje vojaške šole »Franc Rozman-Stane« v Ljubljani nadaljujejo po končani šoli šolanje na Vojaški akademiji kopenske vojske.

Gojenci srednjih vojaških šol rodov in služb so po končanem šolanju sprejeti v aktivno vojaško službo s činom vodnika ustreznega rodu ali službe.

Učenci oziroma gojenci so dolžni po končanem šolanju ostati v službi v Jugoslovanski ljudski armadi toliko časa, kolikor določa Zakon o službovanju v oboroženih silah.

Medsebojne obveznosti kandidatov, sprejetih na šolanje, in Zveznega sekretariata za ljudsko obrambo, bodo urejene s pogodbo. S to bodo, poleg drugega, določeni stroški šolanja (stroški za hrano, stanovanje v internatu in mesečni denarni prejemki) za primer, če učenec oziroma gojenec po svoji krivdi ne bi izpolnil obveznosti.

Natečaj velja do konca aprila 1981.

O rešitvi prošnji bodo komisije za izbiro učencev in gojencev obvestile kandidate do konca maja 1981.

KJE DOBITE INFORMACIJE?

Vsa obvestila v zvezi z natečajem lahko kandidati dobijo pri:

- Splošni srednji vojaški šoli »Franc Rozman-Stane« v Ljubljani, tel.: 061-345-686,
- Upravi vojaškega okrožja Ljubljana,
- oddelku za ljudsko obrambo,
- skupnosti za zaposlovanje.

Zveza pionirjev v krajevni skupnosti

Glavno torišče delovanja Zveze pionirjev je osnovna šola, kjer ima dobro izdelane programe svojih dejavnosti. Z idejno usmeritvijo svojega delovanja ter z vzpodbujanjem šolske samouprave in razvijanja številnih interesnih dejavnosti igra pomembnega nadgradnega rednega učno-vzgojnega procesa v razredu. Nastopa kot enovita in notranje homogena organizacija, kateri morajo kot mentorji pomagati celoten učiteljski zbor in vodstvo šole. V okviru šole prevzema Zveza pionirjev tudi del obveznosti v odnosu do krajevne skupnosti, v kateri ta šola deluje. Vendar se Zveza pionirjev le malokdaj pojavi že v samih dogovorih med šolo in krajevno skupnostjo kot enakopravni partner odraslim. Ostaja ji le vloga izvajalca med odraslimi dogovorjenega programa.

Se bolj neizdelan in problematičen pa je položaj pionirja kot subjekta v KS sami. Ustava opredeljuje KS kot temeljno samopravno obliko združevanja delovnih ljudi in občanov na območju njihovega bivanja. V njej se samoupravno dogovorijo, katere skupne interese, pravice in dolžnosti bodo skupno uresničevali. Ena pomembnih skupnih potreb in interesov ljudi v KS je tudi družbena skrb za otroka. Zveza pionirjev se s posodabljanjem programa ter metod in oblik dela intenzivno vključuje v sodoben razvoj naše samoupravne socialistične družbe. Vendar se to priznanje ne more omejevati samo na ZP v osnovni šoli temveč tudi v KS.

Katere naloge v krajevni skupnosti lahko prevzema pionir?

Tudi v krajevni skupnosti mora dejavnost Zveze pionirjev vsebovati vse elemente otroške vzgojne organizacije, ki temelji na tradicijah NOB, bratstvu in enotnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti, solidarnosti in humanosti, vključujoč seveda tudi dejavnosti rekreativnega in zabavnega značaja. Vsekakor pa mora biti zagotovljena kontinuiteta programa Zveze pionirjev v osnovni šoli, saj je v obeh primerih pionir isti.

Pionir sprejema v krajevni skupnosti naloge kot pionir krajan. Čim bolj bo z delom in organiziranim koriščenjem svojega prostega časa navezan na svojo krajevno skupnost, tembolj bo čutil tudi pozneje kot mladinec in odrasel krajan pripadnost svoji KS. Pionirji lahko samostojno ali v sodelovanju z mladinci in odraslimi organizirajo delovne akcije za čisto okolje, urejene zelenice, otroška igrišča, spominska obeležja itd. Marsikje so se že doobra uveljavile »zelenе straže« pionirjev. V povezovanju mestnih in vaških KS so delovne akcije oziroma brigade mestnih pionirjev v pobratenih KS na vasi izrednega pomena, ne samo z vidika delovne vzgoje, temveč tudi odnosa do življenja na vasi in spoštovanja kmečkega dela.

Skrb za osamele starostnike in krajane, ki so kakorkoli potrebni pomoči sočloveka, naj bo ena primarnih nalog pionirja. Pionirji so tudi vneti zbiralci odpadnega materiala. Takšne zbiralne akcije nimajo samo humanitarni značaj, temveč so pomembne tudi iz zdravstvenega in ekološkega vidika.

Se posebno pomembna pa je lahko vloga Zveze pionirjev v SLO in DS. V nobeni krajevni skupnosti v tej akciji ne bi smeli prezreti pionirjev.

V kulturnem udejstvovanju lahko pionirji skupaj z mladinci organizirajo proslave in prireditve ob različnih praznikih in jubilejih. Dejavnosti pionirjev je lahko še dosti več, odvisno od organiziranosti pionirjev in tudi od pripravljenosti odraslih, da jih usmerjajo kot mentorji.

Katere dejavnosti za pionirje lahko organizira KS?

Pionirji imajo kljub precejšnjim obveznostim do šole vendarle dovolj prostega časa, ki naj bi ga preživljali koristno in organizirano, v skladu s svojimi željami in sposobnostmi. Veliko število pionirjev obiskuje pionirske domove, pionirske knjižnice, telovadna društva itd. Vendar je tudi v KS sami dovolj možnosti, da se pionirji smotrno aktivirajo. Tako bodo kulturna društva združevala vse, ki radi plešejo, pojejo, recitirajo, igrajo. Člani Partizana bodo za pionirje organizirali na otroških igriščih rekreacijske dejavnosti, Planinsko društvo bo organiziralo izlete, kjer bodo spoznavali našo ožjo domovino, ZRVS jih bo uvajala v elemente SLO in DS, ZB NOV bo pripravila srečanja pionirjev s preživelimi borci NOB, skupaj bodo obiskali spominska obeležja itd. Potem so tu še taborniki, klub ljudske tehnike itd. Vsi ti dejavniki v

svojih programih načrtujejo dejavnosti za pionirje in se sami pojavljajo kot strokovni mentorji. Tako se ta široka paleta pionirske dejavnosti vrašča v njihove programe, v obratni smeri pa to vodi v podružbljanje Zveze pionirjev. V prihodnje bo treba preko koordinacijskih odborov sindikatov v KS pritegniti med mentorje tudi delavce iz združenega dela, kot npr. v Vuzenici ob Dravi, kjer je večje število delavcev iz OZD vključenih v delo šolske zadruge kot zunanji mentorji in imajo to mentorsko obveznost zajeto v opisu del in nalog v svoji OZD.

Prav gotovo bi bilo nesmiselno, da bi vsaka organizacija ali društvo neodvisno od drugih načrtovala delo s pionirji v KS. Skrb za vsestransko udejstvovanje pionirjev mora biti koordinirano med vsimi načrtovalci in to naloge je družbenopolitična skupnost zaupala društvu prijateljev mladine. Vsaka KS bi morala biti še kako zainteresirana, da je DPM kadrovsko močno, kajti le takšno bo lahko odigralo tisto vlogo, ki mu je bila v osnovi tudi dodeljena.

Kakšna je lahko organiziranost pionirjev v KS?

Pionirji naj bi bili organizirani v vsaki krajevni skupnosti, posebno pa njihova organiziranost prihaja do izraza tam, kjer osnovna šola ne pokriva samo svojega okoliša, temveč to šolo obiskujejo pionirji tudi iz drugih KS (v mestih posamezne šole vključujejo učence celo iz 60 občin), še bolj pa v tistih KS, ki nimajo šole (npr. 5 KS združuje učence v eni šoli). Poseben problem so še pionirji vozači, ki zaradi stalne časovne stiske ne morejo biti vključeni v interesne dejavnosti v šoli. Zanje je organizirana dejavnost v KS še posebnega pomena.

Oblike organiziranosti pionirjev so lahko zelo različne, pač glede na možnosti. V velikih stolpnih se bodo organizirali pionirski hišni sveti ali hišni sveti mladih. Kjer pa je manjše število pionirjev, se bodo povezali v ulične ali terenske pionirske aktivne. Ob še manjšem številu pionirjev pa je najbolje, da se vključijo v aktivne mladih. Pionirski hišni svet je osnovna celica družbenega udejstvovanja pionirjev v KS, ki v relaciji do hišnega sveta ne sme biti v podrejenem položaju, temveč ob dobrem mentorstvu samostojen v svojih akcijah. V dogovoru z odraslimi pa se enakopravno vključuje tudi v akcije hišnega sveta.

Vsak pionirski hišni svet - hišni svet mladih mora imeti mentorja, ki je član hišnega sveta. Prav bi bilo, da imajo pionirji sami tudi svojega predstavnika v hišnem svetu. Tako bi bilo omogočeno direktno dogovarjanje in koordinirano delovanje obeh hišnih svetov.

Samouprava pionirjev v KS

Samoupravljalna pravica je neposredno povezana z volilno pravico, ki pa je pionirji še nimajo. Zato tudi ni neposredno vključen v samoupravne odnose v KS. Vendar pa svoje želje in potrebe lahko uveljavlja posredno, in sicer v hišnem svetu preko svojega mentorja, v okviru KS pa v DPM, ki pa v zadnjem času ponekod že tudi zagotavljajo v svojem odboru mesto za predstavnika pionirjev.

Posebno vlogo v uveljavljanju pionirjev v KS bo prav gotovo morala odigrati SZDL oziroma KK SZDL. Kot nosilec družbenopolitične aktivnosti v KS bo morala poskrbeti za kadrovsko okrepitev DPM, pionirjem pa omogočiti, da se seznanijo z delovanjem KS. Tu mislimo predvsem na občasna srečanja s pionirji, ki so se v vseh KS, kjer so bila organizirana, pokazala kot najbolj neposreden stik med odraslimi in pionirji. Odrasli priznavajo, da vse premalokrat prisluhnejo potrebam in predlogom mladih.

Moramo doseči, da bo tudi pionir s podeželja deležen različnih interesnih dejavnosti, ki so pogojene z zahtevami okolja. Vendar pa ne smemo dopustiti, da je njegov prosti čas namenjen izključno v delovne namene.

Področje dela s pionirji in za pionirje v KS še nima nekih znanstvenih oprijemljivih oblik organiziranosti, čvrste vsebine in izoblikovane mentorske vloge. To so še tipična razmišljanja, ki pa nastajajo iz jasne potrebe, da se tudi pionir v KS oziroma Zveza pionirjev uveljavi kot najmlajši del organizirane fronte socialističnih sil.

Ivica Fišer, Celje
Romana Savnik, Ljubljana

SILVO PUC,
OŠ Col

**SUZANA FIJAVŽ, 4. r.,
Stranice**

priprave za potekanje akcije NNNP,
 2. pridobivanje znanja iz orientacije, topo-
 grafije in prve pomoči,
 3. spoznavanje orožja,
 4. urjenje v streljanju z zračno puško,
 5. seznanjanje z življenjem v naravi,
 6. organiziranje orientacijskih tekmovanj,
 pohodov in obiskov obeležij NOB in taborenj
 v naravi,
 7. krožek se bo povezoval:
 – z zunanjimi sodelavci,
 – s strelsko družino,
 – z odsekom za narodno obrambo, terito-
 rialno obrambo, z zvezo borcev in drugimi
 organizacijami.
 Obrambni krožek je torej začel delovati.
 Njegovi člani so že opremili kabinet za
 obrambno vzgojo.

ANICA KROVAČ, 8. d
 literarno dopisniški krožek,
 Osnovna šola Primoža Trubarja,
 Laško

Ustrezna izvozna aktivnost je med prvimi pogoji za uspešno stabilizacijo

Več prizadevanj za uveljavljanje v deželah v razvoju

Eno pomembnih pogojev sedanje ekonomske stabilizacije je pospešena izvozna dejavnost Jugoslavije in vsake njene republike ter avtonomnih pokrajin. Na Gospodarski zbornici Slovenije smo poiskali Franca Dragana, predsednika koordinacijskega odbora za gospodarske odnose s tujino in ga povprašali, kako uresničujemo naloge na tem področju.

»Najprej je treba najbrž povedati, da je stabilizacija, kakršno smo si zastavili, objektivna nujnost, nikakor ne more biti več paraola! V jasnem toku opravljanja dogovorjenih nalog lahko načrtovane cilje tudi dosežemo. Najprej pa je treba dobiti brezpogojno miselno bitko za stabilizacijo. Tu lahko ugotavljamo, da smo že na dobri poti.«

Tovariš Dragan, velja to tudi za slovenski izvoz?

»Ker pač delam na področju ekonomskih odnosov s tujino, želim dati tem vprašanjem poseben poudarek. Tu je najpomembnejše, da končno vsi skupaj spoznamo, da so aktivnost in uspehi na tem področju med osnovnimi pogoji za uspešno stabilizacijo. Kajti vprašanje izvoza ni nikakršna moda, ampak najrealnejša zakonitost. Brez ustreznega vključevanja v mednarodno delitev dela ne moremo pričakovati ustreznega ekonomskega položaja v svetu. Naš skupni osnovni cilj s tega področja pa je, da ekonomski položaj države približamo političnemu ugledu, ki ga že imamo.

V načelu sem prepričan, da je tudi za nas na področju mednarodne delitve dela povsod v svetu prostor. Poleg tega pa naj pristavim, da so naše velike možnosti v deželah v razvoju.

Pa nastopamo enotno na svetovnem tržišču, načrtujemo povezano in visoko strokovno?

»Zaenkrat je še marsikaj v našem izvozu stihjskega. Slovenska gospodarska zbornica se je prav zaradi tega odločila za izdelavo tako imenovane »strategije« razvoja slovenskega gospodarstva s tujino. Tako uvoz kot izvoz bo treba natančneje opredeliti in določiti, kdo, kako in s kakšnimi programi in s kom naj se pogovarja v tujini. To pa hkrati pomeni tudi selekcijo uvoza in izvoza. Slovenijo sem v zvezi z izvozom posebej omenil zato,

ker je znano, da se naš tržni prostor na jugoslovanskem področju oži.

Naše delo ne bo lahko. Zavedati se namreč moramo, da tudi dežel v razvoju ne bomo osvajali zlahka in brez obilo vloženega truda. Včasih naivno mislimo, naj se preprosto izrazim, da so nerazviti tudi poslovno kot partnerji v pogovoru, nerazviti. In prav tu delamo hude napake. Poslovni ljudje iz teh dežel, gospodarstvenik, so ljudje, ki so se šolali na najboljših svetovnih šolah, ki obvladajo gospodarska vprašanja pogosto veliko bolje, kot si mi včasih mislimo. Visokorazvite dežele v svetu intenzivno usmerjajo svoje gospodarske korake k tem deželah in se dobro zavedajo pomena tega tržišča.«

Kaj pa že doseženi uspehi?

»Ti vsekakor so, ne gre jih prezreti, kajti v vrsti dežel v razvoju smo si že pridobili dobro ime, tega pa je treba sedaj še popularizirati.«

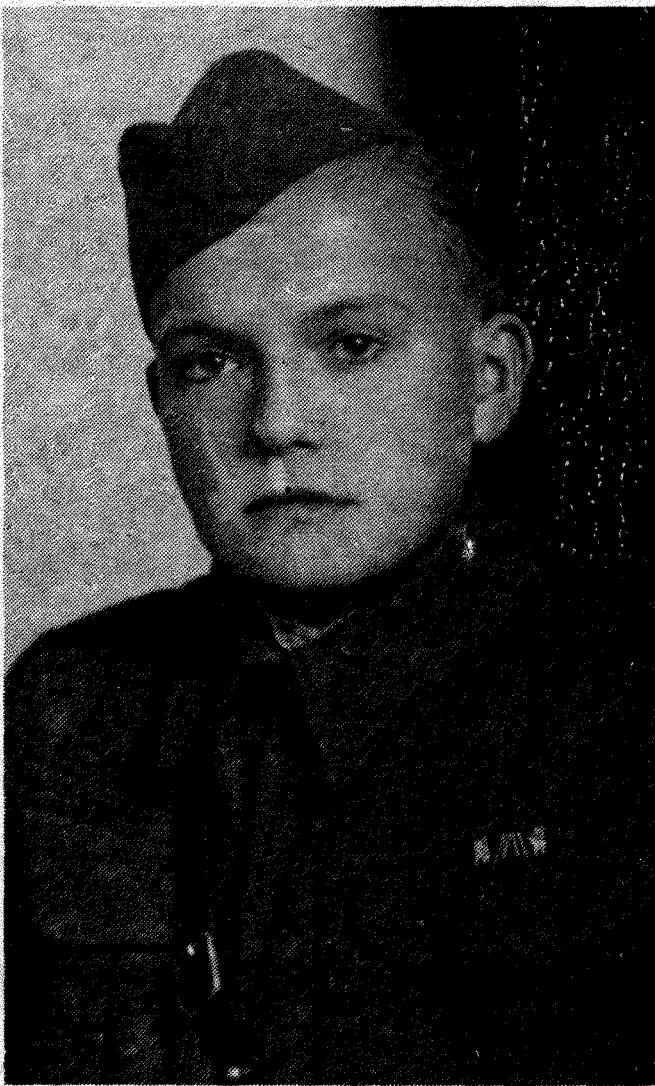
Tudi z deželami vzhodnoevropske gospodarske skupnosti imamo živahno menjavo. Kakšno mesto imamo tam? V letih 1975 - 1980 ste bili predstavnik Gospodarske zbornice Jugoslavije na Čehoslovskem, nam lahko kaj več poveste o tem?

»Gospodarski odnosi z deželami vzhodnogospodarske skupnosti so že dolgo let intenzivni. Vseeno pa jih bo tudi treba proučiti in znotraj tega v bodoče natančneje izdelati strategijo, ki bo ustrezno opredeljevala naše izvozno-uvozne odnose.«

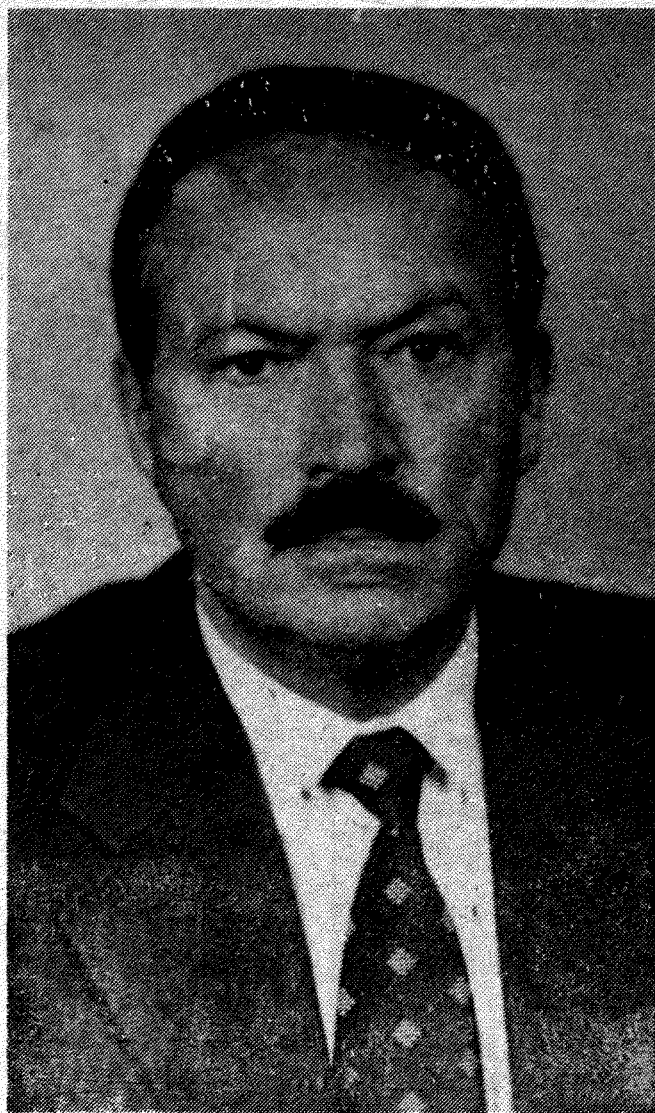
Kdor je z delom odrasel, ne more več drugače

Tovariš Dragan, odmakniva se sedaj nekoliko od ekonomskih odnosov s tujino in spregovoriva še nekaj besed o vaši osebni življenjski in delovni poti. Pravijo, da ste bili v času narodnoosvobodilnega boja med najmlajšimi partizani na Dolenjskem. Je to res?

»Res. Rodil sem se v kmečki družini. Ob očetu in materi sem začel kot fantič delati za Osvobodilno fronto. Ko pa so nam v januarju trinštiridesetega sovražniki požgali domačijo, sem se neposredno pridružil partizanom in sem bil verjetno med najmlajšimi kurirji.

Kurirček Franci 1945. leta v Ljubljani, takoj po prihodu iz osvobojenega Trsta. Na žepu partizanske uniforme je viden našitek red za hrabrost, poleg katerega je Franci Dragan prejel tudi medaljo za hrabrost. Za dolgoletno uspešno delo v gospodarstvu pa je bil odlikovan z redom dela z zlatim vencem in drugimi visokimi odlikovanji.

Najbolj živo mi je ostala v spominu osvoboditev Trsta. Tam sem s svojo uniformo in drobno postavo vzbujal pozornost med borci in prebivalci. Pred vojno sem bil v razredu nekako med večjimi, med vojno pa kaže, da zaradi slabe prehrane in naporov nisem kaj prida rasel; kljub temu pa sem bil resen partizanček. V Trstu, sredi te nove svobode, se je zopet prebudil otrok v meni. Neutrudno sem se prevažal s tramvajem iz enega v drugi konec mesta in pri tem neznanosko užival ...»

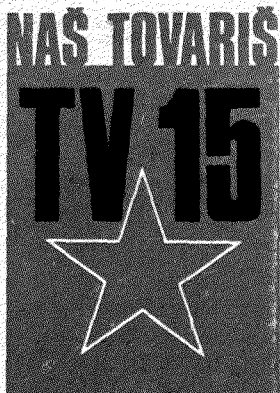
V povojnem življenju so vas pota vodila po številnih krajih domovine in tujine. Kje vse ste hodili?

»Najprej sem se odšel učiti za avtomehanika v Ljubljano. Tu so me skupino učencev poslali na Čehoslovsko, natančneje v tovarno Zbrojevka na Moravsko, kjer smo se učili poklica. Hitro smo napredovali in bili med najboljšimi. Prišel je informiro in vrnil smo se v domovino. Delo sem dobil v podjetju Torpedo na Reki. Tam sem ob delu ter vrsti zadolžitev v družbenopolitičnih organizacijah hodil še v šolo: v gimnazijo in srednjo tehnično. Potlej sem odšel v Zagreb študirat na strojno-ladjedelniško fakulteto. Štipendirala me je ZZB NOV. Po končanem študiju sem se vrnil v Slovenijo in se zaposlil v krški Celulozi ...»

Franc Dragan je v svojem delovnem krogu uspešno delal in se vedno poleg strokovnega dela udeleževal tudi na družbenopolitičnem področju. Tako je postal predsednik krške občinske skupščine, zatem direktor DO Plastik v Kanalu, direktor Žične v Celju ter bil od 1975. leta pa do lani predstavnik jugoslovanske gospodarske zbornice na Češkoslovskem.

Ni čudnega torej, da po toliko letih v neposredni proizvodnji dobro poznate razmere v slovenskem gospodarstvu, in da tako ostro poudarjate potrebe po stabilizacijskem obnašanju in iskanju novih možnosti izvoza.

»Mogoče res. Glejte, kar zadeva našo prisotnost v svetu držav v razvoju, je po moje tako kot z znanim srbskim pregovorom: »Ko prvi djevojci, tome djevojka«. Morali bomo bolj resno misliti na to in tudi bolj sistematično iskati poti za uveljavljanje na teh tržiščih.«
Bojana Žokalj-Jesih

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik:
DRAGO VRESNIK

Odgovorni urednik:
TONE URBAS

Novinarji - uredniki:

ZIVA DROLE - TV-15 za mladino

MILENKO STRASEK - reportaža

BOJANA ŽOKALJ-JESIH - naša organizacija

Lektor-redaktor:
KATJA HVALA

Tehnični urednik:
SINE KOVIC ml.

Tajnica uredništva:
MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Vodja uprave:
MILAN SENIČAR

Uprava in naročninski oddelk:
Miklošičeva 28/I p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Letna naročnina 300 din, za inostranstvo 340 din, posamezna številka v prosti prodaji 6 din

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljnega davka od prometa proizvodov

Korekture in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35